

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

Kari Ilmonen

KESKIPOHJALAINEN KULTTUURI TIETOVERKKOIHIN

SELOSTEITA JA
KATSAUKSIA

Nro 39

Kari Ilmonen

Keskipohjalainen kulttuuri tietoverkkoihin

Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti

Kokkola 2002

Selosteita ja katsauksia nro 39

ISBN 951-39-1154-3 (nid.)

ISBN 951-39-1194-2 (pdf)

ISSN 1236-598X

Gummerus Kirjapaino Oy

Alkusanat

Käsillä oleva raportti on Kulttuuri tietoverkkoihin –kokonaishankkeen ensimmäisen moduulin kirjallinen tuotos, jonka valmistumiseen ovat keskeisesti vaikuttaneet Pertti Hyttinen, Ilkka Luoto, Päivi Vuorio, Paula Salonen ja Elina Seppä. Kiitokset heille. Kiitokset myös Keski-Pohjanmaan kulttuuriliitolle, Kaustisen Kansantaiteenkeskukselle ja hankkeen ohjausryhmälle sekä rahoittajille: EU:n tavoite 2 –ohjelma, Kokkolan seutukunnan kunnat ja DigiTalkoot –hankkeen osalta Keski-Pohjanmaan kulttuurirahasto.

Jyväskylän yliopiston rehtori Aino Sallinen kirjoitti 17.1.2000 päivätyssä suosituskirjeessään hankesuunnitelmasta seuraavaa:

”Hanke on mitä ajankohtaisin. Aluekehityksessä painotetaan sitä, että menestyäkseen globalisoituvassa kilpailussa ja kiihtyvässä elinkeinorakenteen muutoksessa kunkin alueen tulisi löytää omat vahvuutensa ja rakentaa kehittämishankkeita erityisosaamisensa varaan. Tähän liittyy myös menestyvien alueiden kyky yhdistää paikalliset voimavarat uudenlaiseen yhteistyöhön. Arvioni mukaan Keski-Pohjanmaalla on poikkeuksellisen hyvät mahdollisuudet profiloitua kulttuurimaakuntana sen monipuolisen kulttuuriosaamisen ja vahvan kulttuuri-profiilin takia. Hanke hyödyntää oivallisesti myös niitä panostuksia, joita alueella on tehty äskettäin informaatioteknologiaan (Tieto- ja taitoverkkojen Keski-Pohjanmaa – KI).”

Aino Sallisen lauseita on vaikea muotoilla paremmin. Toivottavasti ne muuntuvat Keski-Pohjanmaalla viisaiksi toimenpiteiksi.

Kokkolassa 7.1.2002

Kari Ilmonen

Sisällys

1 Johdanto	7
2 Kulttuuripolitiikan muutoksia	13
2.1 Markkinatalous ja yhteistyövaltio	13
2.2 Kulttuuriteollinen näkökulma: luovuuden tuotteistaminen ja markkinoiminen	18
3 Haastattelujen suorittaminen ja tulokset	21
3.1 Selvityksen taustat	21
3.2 Kulttuuritoimijoiden valmiudet ja tarpeet	23
3.2.1 Verkkoläsnäolo	24
3.2.2 Verkkonäkyvyys ja -palvelut	26
3.2.3 Osaamistaso ja koulutustarpeet	28
3.2.4 Tietoverkkojen merkityksestä	32
4 Johtopäätöksiä	35
5 Kirjallisuus	39
Liitteet	43

"Mutta käsi sydämelle. Kuka meistä olisi uskonut, että humanismin viimeiset hätähuudot kajahtavat ilmoille juuri Köyhäjoelta? Tai jostakin Lestijärveltä?"

Käsi sydämelle: kuka uskoo sitä vieläkään? "

(Jusa Peltoniemen novellista Köyhäjoen serveri)

1 Johdanto

Tämän selvityksen tehtävänä on *kartoittaa keskipohjalaisten kulttuuritoimijoiden, so. kulttuurilaitosten, kulttuuriyhdistysten ja vapaiden taiteilijoiden tietotaito, asennoituminen, motivaatio ja tekniset edellytykset tietoverkkojen hyödyntämiseen kulttuurin tuotteistamisessa*. Selvitys on keskeinen osa Kulttuuri tietoverkkoihin –kokonaishankkeen *ensimmäistä moduulia*, jonka avulla (hankeperiodi 1.4.–31.12.2001) on edistetty kulttuuritoimijoiden alueellista verkostoitumista¹, kirjoitettu ja tiedotettu tietoverkkojen mahdollisuuksista² sekä järjestetty lähes 60 osallistujan verkostoseminaari joulukuun alussa 2001 (ks. liite 2). Samalla on tutustuttu muihin vastaavanlaisiin hankkeisiin Suomessa (esimerkkeinä liitteet 3 ja 4). Yhteistyötä on tehty varsinkin Chydenius-Instituutin verkostoyliopistohankkeen ja pohjois-pohjalaisen Maa Pontevan kanssa (liite 5). Lisäksi Kulttuuri tietoverkkoihin –hankkeeseen on osittain integroitu keskipohjalainen DigiTalkoot –projekti (ks. liite 6).

Selvityksen tarkoituksena on tutkia edellytyksiä alueellisen kulttuurin sisältötuotannolle, jossa – sikäli kuin rahoitus aikanaan järjestyy moduulille 2 – ”haravoitaisiin”, sommiteltaisiin ja päivitettäisiin keskipohjalainen kulttuuri kiintoisiksi tuotteiksi internetiin. Samalla olisi mahdollista kehittää uusia menetelmiä siirrettäessä kulttuuria ja taidetta tietoverkkoihin sekä luoda kokonaan uusia kulttuurituotteita uuden median keinoin – yhteistyössä asiantuntijoiden, yritysten ja kulttuuritoimijoiden kanssa. Tässä mittavassa kehittämistyössä koulutuksen merkitys korostuisi. Kulttuuri tietoverkkoihin –kokonaishankkeen näkyvimpänä luomuksena olisi keskipohjalaisen kulttuurin internetportaali, jonka taustalla toimisi

1 päivitetty lähes 500 keskipohjalaisen henkilön ja organisaation yhteystiedot

2 mm. Ilmosen & Luodon alio Ja kylmä kaapeli heräsi eloon? Keskipohjanmaalehdessä jo hankkeen valmisteluvaiheessa (25.1.2000) ja hankkeen käynnistyttyä lehdistötilaisuus 5.6.2001 (liite 1)

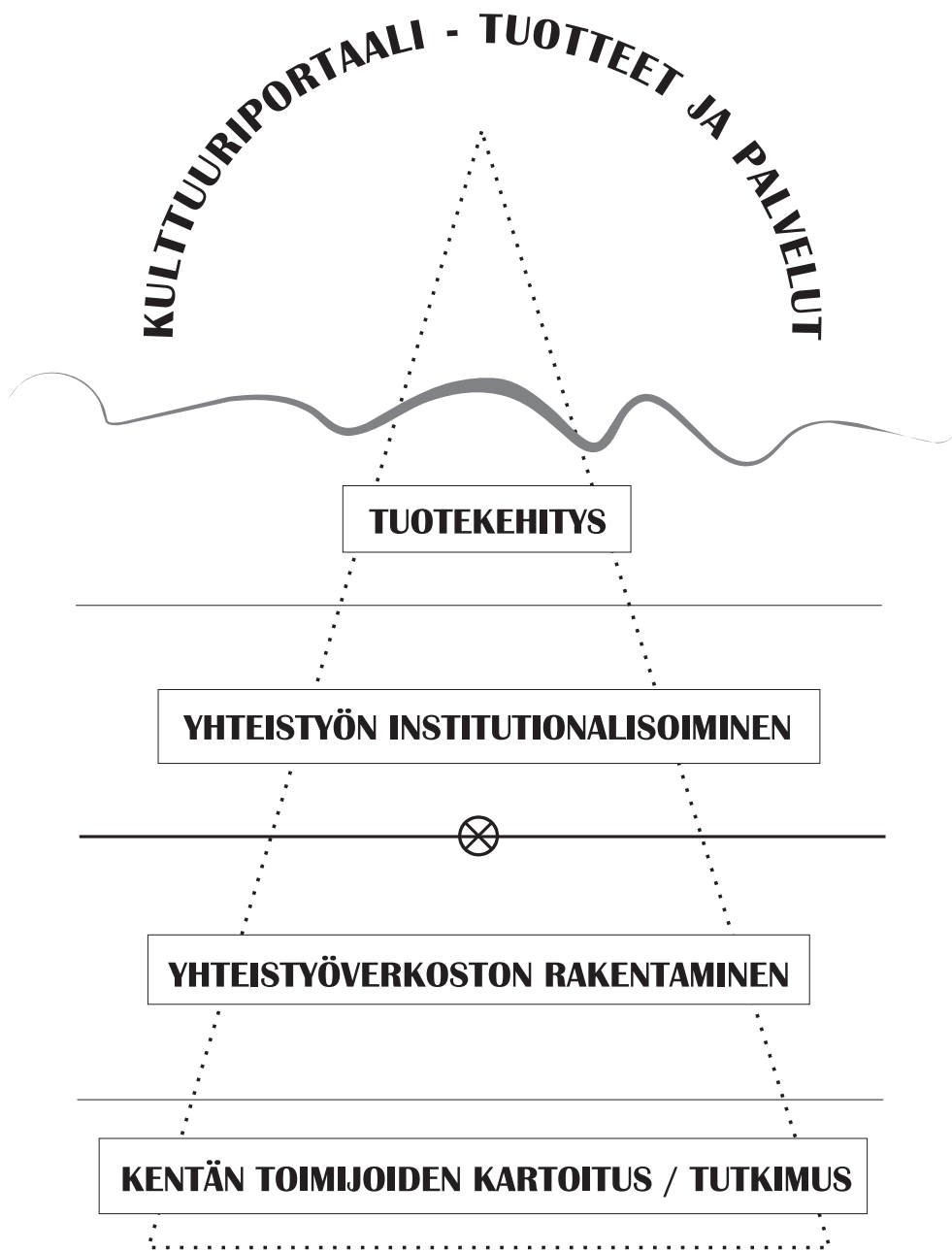
kulttuurin ja taiteen sekä tietotekniikan osaamisverkosto yrityksineen, yhdistyksineen, taiteilijoineen, kulttuurilaitoksineen, oppilaitoksineen ja internet-tuottajineen. Moduuli 1:n päättymisen myötä – vuoden 2002 alussa – seistään prosessin välietapilla, josta joko jatketaan tai käännytään takaisin (kuvat 1 ja 10).

Selvityksen normatiivinen lähtökohta on, että keskipohjalainen kulttuuri ja taide muodostavat runsaudessaan, monipuolisuudessaan ja monin osin korkeassa laadussaan kokonaisuuden, jonka merkitys alueen henkiseen, sosiaaliselle ja taloudelliselle hyvinvoinnille on huomattava.

”Laadusta ja erottuvasta imagosta puhuttaessa on mainittava ainakin Keski-Pohjanmaan Kamariorkesteri, Kokkolan Kaupunginteatteri, Kaustisen kansanmusiikkijuhlat ja kamarimusiikkiviikko, Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlat sekä Toholammin harmonikkaviikko.

Myös kulttuuri- ja taidealan koulutusta löytyy monelta alalta: Keski-Pohjanmaan Konservatorio, Lasten ja nuorten kuvataidekoulu, Keski-Pohjanmaan Balettiopisto ja Rock-Jazzkoulu Kokkolassa, Toholammin käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Keski-Pohjanmaan Opisto taidelinjoihin Kälviällä sekä Ala-Könni-opisto Kaustisella.

Maakunnassa on myös joukko kotiseutumuseoita, historiallisia museoita ja taidemuseoita. Maakunnallinen kirjallisuustoiminta on varsin aktiivista. Lisäksi uusi maakuntakirjasto Kokkolassa parantaa olosuhteita sekä perinteisen että digitaalisen kirjallisuuden vastaanotolle, kenties myös itse kirjalliselle luomiselle.

Kuva 1: Kulttuuri tietoverkkoihin –kokonaishankkeen prosessin kuvaus. Vuoden 2002 alussa ollaan välietapilla (kuvassa rasti), josta joko edetään yhteistyökäytäntöjen kehittämiseen ja tuotekehitykseen sekä kulttuuriportaalin rakentamiseen – tai luovutetaan. (Ks. Luoto & Susiluoma 2001, 6.)

Keski-Pohjanmaan Liiton vuonna 1995 teettämä kartoitus osoittaa, että maakunnassa on valtava määrä kulttuurialan yhdistyksiä. Niiden toimintakirjo on laaja aina perinteiden vaalimisesta taiteen harrastamiseen. Tältä osin voidaan puhua 'kolmannesta sektorista', ts. valtiosta ja markkinoista suhteellisen riippumattomasta toimintakentästä, jota leimaavat mm. vapaaehtoistyö ja tallohenki, pyyteettömyys ja voittoa tavoittelematon ajattelutapa. Kolmannella sektorilla on kuitenkin mahdollisuuksia myös taloudellisesti kannattavaan toimintaan, työllistymiseen, sosiaalitalouteen ja jopa yrittäjyyteen.”³

Keskijohjalaista kulttuuria ja taidetta on tarkoituksenmukaista viedä tietoverkkoihin seuraavin perusteluin:

- Kulttuurituotteet ovat luotavissa ja muunnettavissa teksteiksi, kuviksi, ääniksi ja videoiksi, jolloin puhutaan ”digitaalisesta kulttuurista”.
- Tietoverkot sopivat erinomaisesti kulttuurituotteiden markkinointiin, jakeluun ja kauppaan, jolloin itse tuotteita ei tarvitse kaikissa tapauksissa liikuttaa fyysisesti.
- ”Digitaalisen kulttuurin” luomisessa perinteiset ja uudet kulttuuritoimijat voivat toimia synergisessä yhteistyössä. Tämä luo edellytykset myös uudenlaisen kulttuuriyrittäjyyden ja kulttuurin sosiaalitalouden⁴ syntymiselle.

3 Ilmonen & Luoto (2000)

4 Sosiaalitalouden käsite viittaa läheisesti kolmanteen sektoriin, jolla tarkoitetaan kansalaistoimintaa, ts. yleishyödyllisiä järjestöjä, yhdistyksiä, säätiöitä, kansalaisliikkeitä, perheitä ja yksilöitä. Kolmannesta sektorista on käytetty myös nimityksiä vapaaehtoissektori, aatteellinen sektori ja epävirallinen sektori. (Suikkanen 1998, 42.) Rönningin (1998, 10) mukaan kolmannella sektorilla tarkoitetaan ”valtiorinnalla (non-governmental) samansuuntaisiin päämääriin tähtäävää järjestäytynyttä toimintaa sekä yritysten rinnalla olevaa taloudellisesti

Mitä hyötyä kulttuurin digitalisoimisesta olisi maakunnalle? Hyöty-näkökulmat alueen kannalta voidaan tiivistää ainakin seuraaviin optimistisiin oletuksiin:

- *Osaamisenäkökulma*: kulttuurin ja tietotekniikan alalle luodaan koulutusta, tutkimusta, neuvontaa ja tuotekehityspajoja, jolloin alan asiantuntijuus ja osaaminen alueella kasvavat; syntyy uutta kulttuurista ja sosiaalista pääomaa.
- *Imagonäkökulma*: elävä taide ja kulttuuri parantavat alueen tunnettuutta ja vetovoimaa; digitalisointi ja tuotteistus edistävät tätä kehitystä.
- *Työllisyysnäkökulma*: alueellisten kulttuurituotteiden ja -palvelujen kysyntä kasvaa, mm. kulttuurimatkailu lisääntyy digitaalisen markkinoinnin ja myönteisen alueimagon myötä.
- *Yrittäjyysnäkökulma*: ”digitaalisen kulttuurin” rakentamiseen ja ylläpitämiseen tarvitaan alan yrittäjyyttä ja sosiaalitaloutta; lisäksi kulttuurin agenttien ja managerien tarve lisääntyy.
- *Globalisaationäkökulma*: keskipohjalaiselle kulttuurille ja taiteelle tarjoutuu mahdollisuus esittäytyä kotimaan ulkopuolella; kansainvälinen kommunikaatio ja yhteistyö kulttuurin, taiteen ja tietotekniikan alalla lisääntyvät.

Kollektiivisten näkökohtien lisäksi on syytä puhua myös yksilön tai organisaation eli *kulttuurituottajan näkökulmasta*; uuden teknologian

kannattavaa, kuitenkin markkinoiden ulkopuolella olevaa ja voittoihin tähtäämättöntä (non-profit) toimintaa”. Sosiaalitaloudella puolestaan tarkoitetaan uudenlaista yrittäjyyttä huolenpito- ja ympäristövastuineen. Sosiaalitalous sisältää yritykset ja organisaatiot, joissa etusijalla on ihminen. Niitä ovat mm. osuuskunnat, yhdistykset ja pienet yritykset. (Suikkanen 1998; Isaksson 1997; Köppä 1995.) Sosiaalitalouden rinnalla voidaan puhua myös yhteisötaloudesta (Olsson 1994).

verkkoympäristön (markkinointi, verkkokauppa, reaaliaikainen kulttuuritarjonta, varaus- ja myyntijärjestelmät) tulee hyödyttää myös kulttuurituotannon arvoketjun alkupäätä, itse kulttuurin ja taiteen tekijöitä. Heidän taloudelliseen asemaansa nivoutuu oleellisesti kysymys *asiakasnäkökulmasta*: miten kulttuurituotteita ja -palveluja saatetaan entistä tehokkaammilla ja houkuttelevammilla tavoilla kuluttajan tietoisuuteen ja käyttöön verkkoratkaisuja hyödyntämällä ja miten luoda tietoverkkojen avulla kulttuuripalveluille uusia käyttäjäryhmiä alueellisesti, valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti?

Kulttuuri tietoverkkoihin –kokonaishankkeessa ei kyseenalaisteta suomalaista (pohjoismaista) kulttuuri- ja taidepolitiikkaa. Ehdottoman tärkeää on edelleen, että kulttuuria ja taidetta tuetaan yhteiskunnan varoin ja että kulttuurilla ja taiteella nähdään olevan muutakin vaikuttavuutta kuin alueen työllisyys, turismi ja raha. Kulttuurin ja taiteen yhteiskunnalliset arvot ovat ennen kaikkea henkisiä ja sosiaalisia – unohtamatta kulttuurin ja taiteen itseisarvoa. Kulttuuri tietoverkkoihin –hanke pyrkii edistämään näitä arvoja kuitenkin korostaen sitä, että kulttuurin ja taiteen rahoituspohjaa on tulevaisuudessa monipuolistettava ja samalla vahvistettava. Kulttuurin ja taiteen digitalisointi ja tuotteistus ammattimaisesti tehtyinä voivat osaltaan vauhdittaa siis aineellistakin tavoitetta: taiteilijoille, yhdistyksille, kulttuurilaitoksille ja yrityksille näkyvyyttä ja sitä kautta työtä ja leipää.

Ennen varsinaisia empiirisiä tuloksia raportissa esitellään eräitä keskeisiä muutoksia suomalaisessa kulttuuripoliittisessa keskustelussa, jonka yhdeksi punaiseksi langaksi on kasvanut *kulttuuriteollinen näkökulma*. Muutokset koskevat sekä kulttuuripoliittisia diskursseja että kulttuurin käytäntöjä. Yksi mullistavimmista muutoksista on *tietoverkkojen merkityksen räjähdysmäinen kasvu* 1990-luvulla: *”Ehkäpä koko internetin suurin oivalus on kuvan, liikkuvan kuvan, äänen, tekstin ja grafiikan yhdistyminen samassa mediassa. Erilaisia viestittämisen muotoja integroivana mediana internet on ilmaisuvoimainen ja helposti skaalautuva, sillä verkon kapasiteetin kasvaessa myös palvelujen monimuotoisuus ja monimutkaisuus kasvaa.”*⁵

5 Luoto 2001b

2 Kulttuuripolitiikan muutoksia

2.1 Markkinatalous ja yhteistyövaltio

Kulttuuripolitiikka on ollut luonteeltaan aina välineellistä. Kulttuurin yhteiskunnallisten tehtävien ja hyötyjen muotoilulla ja esityksellä on pyritty oikeuttamaan julkisten varojen käyttö.⁶ Suomessa ja muissa Pohjoismaissa 60-, 70- ja 80-luvuilla hallinnelle valtiollisen taidepolitiikan puheavaruudelle oli ominaista, että "jonkin taiteen alueen (...) täytyi osoittaa olevansa taloudellisesti kannattamatonta (...), koska avustuksen tarve merkitsi sen legitimointia taiteena".⁷ Taloudellisen kannattavuuden sijasta oli soveliaista painottaa taiteen itseisarvon rinnalla aivan muunlaisia, nimittäin henkisiä ja sosiaalisia hyötyjä.

Nyt Suomessa taiteen ja kulttuurin hyödyistä ja toimintaedellytyksistä puhutaan pääpiirteissään toisin. Tämä hyöty- ja resurssipuhunnan muutos on liitettävissä ainakin markkinatalousideologian voittokulkuun koko Euroopassa, kulttuurin ja talouden EU-integraatioon, 90-luvun taloudelliseen lamaan ja julkisen vallan rahoituskriisiin sekä trendiksi muodostuneen tulosvastuu- ja yrittäjyysajattelun läpimurtoon kansallisena, alueellisena ja paikallisena pelastusoppina.⁸ Poliitiikan ja hallinnoinnin sanastoon on kuulunut yhä enemmän (uus)liberalismin käsitteistöä tuttuja ilmaisuja: valtion suoran valvonnan purkaminen, toimintayksiköiden itsenäistäminen sekä tehokkuuden ja markkinoistamisen lisääminen.⁹

Abdul Khakee kiteyttää kulttuuripolitiikan murroksen ja muutospaineet vuosituhaten vaihteessa seuraavasti:¹⁰

6 Bennett 1999, 16, 19

7 Alasuutari 1996, 242

8 Ilmonen 1998a

9 Kangas 1999, 168

10 Khakee 1999, 93-94

"1) Keskeinen poliittinen muutos on ollut siirtyminen huoltajavaltiosta (provider state) yhteistoimintavaltioon (collaborative state). (...) *Kollaboratiivista valtiota leimaa (...) yhteistoiminta valtion, yksityisyriyten, vapaaehtoisryhmien ja muiden yksityisten toimijoiden välillä kollektiivisten palvelujen rahoittamisessa ja hallinnoinnissa, epäselvät rajat julkisten ja yksityisten toimintojen välillä ja vastavuoroiset muodot rakennettaessa tukijoukkoja ja neuvoteltaessa eri osapuolten panoksista.* (kurs. – KI)

2) Toinen suuri muutos käsittää alueellisen koherenssin ja koordinaation korvautumisen *alueellisella sirpaloitumisella ja kilpailulla* (kurs.– KI). (...) Alueellisen sirpaloitumisen ja kilpailun ideologia on sittemmin hyväksytty yleisesti. Hyväksyntää ovat edistäneet tekijät, jotka liittyvät talouden globalisaatioon, kansallisvaltioiden heikentyneeseen rooliin ja kaupunkien muodostumiseen käyttövoimaksi globaalissa yhteiskunnassa. Tilamarkkinointi, tilan status sekä solmukohtien ja markkinarakojen hyödyntäminen ovat muodostuneet vallitseviksi keinoiksi urbaanien alueiden kehittämistyössä. Tärkeä elementti tilamarkkinoinnissa ja yleensä urbaanien alueiden kehittämisessä on panostus kulttuurin eri tuotannonaloihin.

3) Kolmanneksi muutospainetta lisää *teknologinen vallankumous, joka liittyy ennen muuta informaatioteknologian läpimurtoon* (kurs. – KI). (...) Kulttuurista on tullut avaintekijä tiedonkäsittelyyn liittyvässä toiminnassa yhtä hyvin hyödyketuotannossa kuin lisääntyvissä palvelutoiminnoissa."

Vaikka 1990-luvulle tultaessa puhetapoja taiteen ja kulttuurin sosiaalisista ja henkisistä hyödyistä ei ole kokonaan hylätty,¹¹ taiteen ja kulttuurin käyttökelpoisiin hyötydiskursseihin kuuluu nyt taloudellisten, turististen

11 ks. Karisto 1994

ja imagollisten vaikutusten korostaminen. Lisäksi projekti- ja strategiatyöryhmien harkituilla imagomerkeillä – kuten "kulttuurikunta" tai "taidekaupunki" – on tarkoitus houkutellessa hyvin koulutettua ja "innovatiivista" väkeä sekä yrityksiä paikkakunnille.¹²

Myös Liisa Uusitalo on havainnut kulttuurin "hyödykkeistymisen" tai "markkinaistumisen" yhdeksi keskeiseksi kehityssuunnaksi, jonka hän liittää jälkimodernin, välitöntä kulutuskokemusta korostavan yhteiskunnan ominaisuuksiin: "Kulttuurin kentällä korostetaan nykyään samoja menestymisen kriteerejä ja siellä pätevät usein samat kilpailun ja 'tulostavuuksien' laittu kuin taloudessa yleensäkin."¹³ Uusitalon mukaan esimerkiksi rahoitusohjelman laajentaminen edellyttää analyysiä erilaisista asiakasryhmistä ja näiden mieltymyksistä, mikä merkitsee kulttuuriorganisaatioiden toiminnan rationalisoitumista ja yritysmäisyyden lisääntymistä.¹⁴ Anita Kangas puolestaan puhuu kulttuurin "tavaroidumuksesta", joka sisältää mm. talouden kehittämisen kulttuurin avulla ja taiteen uusien ilmaisutekniikoiden omaksumisen taiteen ja teknologian sulautumisena.¹⁵

Kulttuuripoliittisen puhettavan markkinaorientoituneisuus on tunnistettavissa myös valtiollista auktoriteettia edustavan Kupoli-toimikunnan mietinnössä. Siellä todetaan, että "taide- ja kulttuurisektorilla on suuret kansantaloudelliset vaikutukset. Panostuksilla kulttuuriin on moninaisvaikutuksia: ne vetävät puoleensa uusia investointeja ja stimuloivat paikallista elinkeinoelämää. Kulttuuri vetää myös puoleensa koulutettua väestöä. Taiteita ja kulttuuriteollisuutta voidaan hyödyntää taloudellisen elvytyksen ja uudistumisen tukena investoimalla nimenomaan kulttuuriin. Kulttuurin julkinen tuki ei tule yhteiskunnalle niin kalliiksi kuin usein väitetään. Yhteiskunta ja veronmaksajat hyötyvät ja saavat vastineensa kustannuksista."¹⁶ Suomessa onkin tehty 1990-luvulla muutamia

12 esim. Lindeborg 1991 a & b

13 Uusitalo 1993, 19

14 Uusitalo 1999, 132

15 Kangas 1999, 170

16 Kupoli 1992, 18

tutkimuksia, joissa on selvitetty ja problematisoitu kulttuurin taloudellisia vaikutuksia.¹⁷

Kupoli-mietinnössä lähdetään siitä, että taide- ja kulttuurilaitosten resurssit on turvattava edelleenkin yhteiskunnan tuella, mutta viesteistä löytyy myös selkeitä liiketaloudellisen ajattelutavan painotuksia: "Instituutioita tulee rohkaista arvioimaan toiminta-ajatustaan ja perustetäviään uudelleen, etsimään uusia toimintamuotoja ja rahoitustapoja, hankkimaan palautetta toiminnastaan ja tekemään itsearviointia. Laitosten toiminnallinen riippumattomuus turvataan yhteistyötä kehittämällä, lisäämällä ulkopuolista rahoitusta ja parantamalla kustannus- ja tavoitetietoisuutta. (...) Perinteisillä kulttuuri- ja taideinstituutioilla on opittavaa myös kaupalliselta sektorilta ja markkinoinnista."¹⁸ Saman suuntaisia ajatuksia ja suosituksia voi löytää myös eurooppalaisen asiantuntijaryhmän raportista, jossa se arvioi Suomen kulttuuripolitiikkaa. Siinä suositellaan "monipuolistamaan rahoituslähteitä ja lisäämään laitosten omassa hallinnassa olevia voimavaroja".¹⁹ Myös vapaa taiteilija mielletään aiempaa selkeämmin itsenäiseksi yrittäjäksi.²⁰

Kupolin ja eurooppalaisen asiantuntijaryhmän sitaateista on tulkittavissa Khakeen ajatus, että *uudessa kollaboratiivisessa valtiossa on syytä kehittää sellainen työskentelymuoto ja diskurssi, joka kokoaa yhteen kaikki sidosryhmät, mukaan lukien liike-elämän sponsorit*.²¹ Tällainen yhteinen kieli – markkinatalouden diskurssi – on jo hyvin pitkälle luotu, vaikka se on kohdannutkin vastarintaa varsinkin taiteen autonomiaa ja epäkaupallisuutta korostavien taiteilijoiden taholta.²²

17 esim. Ilmonen et al. 1995; Kaipainen 1999

18 Kupoli 1992, 15

19 Suomen kulttuuripolitiikka 1996, 150

20 Kupoli 1992, 17

21 Khakee 1999, 96

22 Ilmonen 1994; 1997; 1998a, 123-204; 1998b; 2001

Kulttuurin ja talouden sulautuminen näyttää olevan suuntaus, josta ei ole paluuta romanttisiin taiteilijamyytteihin. Romanttisessa myytissä taide koettiin autonomisena ja elämää korkeampana kategoriana.²³ Mutta vaikka kulttuurin tuotannossa painopiste on siirtymässä yhä enemmän taiteellisesta luovuudesta markkinointiin, taiteen kokemuksellisuudesta sen kuluttamiseen tavarana, ideoista taloudelliseen tuloksellisuuteen ja mielikuvituksesta kirjanpitoon, on pidettävä huolta siitä, että *taiteilijat ideoineen, taitoineen ja innovaatioineen pysyvät toiminnan ytimessä*.²⁴ Tässä mielessä kulttuuri- ja taidepolitiikalla on edelleenkin tehtävänsä. Toisaalta kulttuuripolitiikan uudelleen muotoutumisessa on muistettava herkistyä itse kulttuuristen prosessien kohtaamiselle, ei pelkästään niiden hallinnoimiselle.²⁵

Johtopäätös on, että *kulttuuripolitiikassa voimistuneet markkinadiskurssit ovat hyvinvointivaltion laajennettua ja reformoitua puheavaruutta, jossa pyritään järjestämään uudelleen valtion, markkinoiden ja elämismaailman välisiä suhteita*.²⁶ Voidaan puhua kulttuurin kolmannesta pitkästä linjasta, joka on *vasta hahmottumassa*.²⁷ Joka tapauksessa tässä muodonmuutoksessa virallisen kulttuuripolitiikan vastuukonseptio ohenee; nyt kansalaiset, taiteilijat, kulttuuri-instituutiot ja managerit nähdään yhä enemmän oman onnensa (ja onnettomuutensa) seppinä.²⁸

23 Lepistö 1991, 50-58

24 Throsby 1999, 83, 87

25 vrt. Eräsaari 1999, 154

26 vrt. Fornäs 1994, 50-54

27 Heiskanen 1994, 6-9; Kangas 1999, 167

28 Ilmonen 1998a, 261

2.2 Kulttuuriteollinen näkökulma: luovuuden tuotteistaminen ja markkinoiminen

"Yksi keskeinen kysymys sisällöntuottamisessa on, miten ongelmanratkaisu jalostetaan ideatuotannoksi ja miten ideatehdas pidetään kurissa niin, että lopulta syntyy loppukäyttäjille tai asiakkaille tarpeellinen tuote." ²⁹

Kulttuuriteollisuuden käsitteen piiriin on perinteisesti katsottu kuuluvan elokuvateollisuus ja videot, äänilevyteollisuus, kirjojen ja sanomalehtien kustantaminen sekä televisio- ja radiotoiminta. Käsitettä voidaan avartaa siten, että siihen kuuluu kaikenlainen kulttuuri, myös esimerkiksi teatteri, konsertit, kuvataide ja musiikkijuhlat. Kulttuuriteollisuuden käsite ei ole siten luokitteleva eikä poissulkeva, vaan se on arvottava, eräänlainen perusasenne; se on *näkökulma kulttuuriyrittäjyyteen*.³⁰ Kangas tiivistää, että "kulttuuriteollisuus on merkityssisältöihin perustuvaa tuotantoa, jota vaihdetaan markkinoilla".³¹ *Kulttuuriteollinen näkökulma merkitsee ennen kaikkea kulttuurin ja liike-elämän yhteistyötä ja liike-elämän tuotteistamis- ja markkinointimallien soveltamista kulttuuria hyödyttävällä tavalla – "tarkoituksena löytää kulttuuria asiakkaille ja rahoittajia ja asiakkaita kulttuurille".* Kulttuuriteollisen näkökulman kautta pyritään lähentämään taide- ja kulttuurisektoria yritysmaailmaan ja löytämään keinoja taloudellisesti kannattavalle luovalle työlle.³²

Kotron mukaan kulttuurin tuotteistaminen tarkoittaa jatkokehitystyötä, jonka tuloksena kulttuurituote kohtaa yleisön. Yksinkertaisesti kysymys on tuotteen myymisestä. "Kulttuurituotteet ovat usein aineettomia eli immateriaalisia ja sen vuoksi sopeutuvat hyvin tuotettavaksi ja jaeltavaksi uutta teknologiaa ja tietoverkkoja hyödyntämällä."³³ Kilpailussa pärjäämi-

29 Mäkäläinen 2001, 21

30 Niskanen et al. 1998, 3; Pulkkinen 1999, 2

31 Kangas 1999, 174

32 Kotro 1999, 220-221

33 Kotro 1999, 221

nen edellyttää mukana oloa globaaleilla digitaalisilla markkinoilla tapahtuvassa merkitysten vaihdannassa. Luovuutta on kyky yhdistää uusien merkitysten tuottaminen teknologian luomiin mahdollisuuksiin.³⁴

Tiedon saanti kulttuuriteollisesta tuotteesta on avainasia: tieto tuotteen saatavuudesta ja tieto tuotteeseen liittyvistä merkityksistä, myös myönteisistä mielikuvista. Onhan aivan luonnollista, että kuluttaja kiinnostuu kulttuurituotteen uskottavuudesta, esimerkiksi tekijästä, taustaorganisaatiosta, aiemmasta tuotannosta ja tyylistään.³⁵ Kyseessä on siis tuotteen esteettinen käyttöarvolupaus ja sen luova (ja uskottava) rakentaminen.

Kulttuuriteollisessa näkökulmassa pätee ajatus, että "hyvä idea saa arvonsa sen kautta miten se osataan artikuloida, esittää, jäsentää ja ottaa käyttöön".³⁶ Digitaalisessa informaatiotulvassa ei ole helppo löytää oikeaa tuotetta, mutta kulttuuripalveluja voidaan tuottaa ja niputtaa yksilöllisiksi tai segmentaariseksi paketeiksi mm. uusien ohjelmistojen ja kulttuurin kenttää hyvin tuntevien agenttien avulla. Kotro kirjoittaa:

"Artikulointi on tulevaisuudessa ensisijaisesti agenttien tehtävä. Agentit voivat olla fyysisiä henkilöitä, kuten tuottajia tai organisaatioita tai ohjelmistoja, jotka pystyvät suodattamaan informaatiota niin, että loppukäyttäjä saa vain valitsemaansa profiiliin soveltuvan datan. Kulttuuripalveluiden tulevaisuuden kannalta agenttien merkitystä ei voi vähätellä, koska agentit parhaimmillaan palvelevat arvoketjun molempien päiden etua, niin luovaa toimintaa itsessään kuin asiakkaan tarpeita. Agenttien on tunnettava kulttuurielämän eri segmentit ja pystyttävä tuottamaan kokonaisuuksia profiilista saamiensa tietojen pohjalta. Monialaisten agenttien kouluttaminen (ihmiset) ja kehittäminen (ohjelmistot) on aloitettava kulttuurisektorilla. Agentit ovat avain asiakaslähtöisyyteen."³⁷

34 Koivunen & Kotro 1999, 8-9

35 Kotro 1999, 223

36 Kotro 1999, 299

37 Kotro 1999, 288

Uudenlainen asiantuntemus ja sisältöosaaminen tuo taidemaailman ymmärrettävinä "tuoteselostuksina" lähelle ihmistä.³⁸ Kulttuurin digitalisoitumisen myötä myös korkeakulttuurin ja populaarikulttuurin erot hämärtyvät entisestään.³⁹ Mutta Kotrokin haluaa korostaa, että vaikka luomisessa teknologia on saanut entistä suuremman merkityksen, *taiteilijoilla tulee yhä olla yhteiskunnassa uutta synnyttävä ja kriittinen rooli.*⁴⁰

Yleinen suuntaus maailmalla on, että merkitysten kulutus kasvaa nopeasti uusien informaatiokanavien laajentuessa. Kulttuuripolitiikassa tulisi huomio kohdistaa varsinkin sisältöihin, joita uusilla välineillä voidaan levittää. "Kulttuuripolitiikalla tulee kehittää sisältöjen laatua, parantaa luovan työn toimintaedellytyksiä, kehittää kansallista kulttuuri-tuotantoa ja kulttuurituotteiden vientiä sekä ajanmukaistaa kulttuuri-instituutioita ja parantaa niiden välistä yhteistyötä."⁴¹

Kulttuuriteollisessa näkökulmassa on tapana korostaa, että kulttuurisektorin kansantaloudelliset ja työllistävät vaikutukset ovat huomattavat – ja että ne ovat selvässä kasvussa. Teknologian kehittymisen myötä syntyy uusia ammatteja, työtehtäviä ja uudenlaisia yrityksiä sekä uudenlaista tietotaitoa.⁴²

38 Kotro 1999, 224

39 Lehtonen 1999, 17

40 Kotro 1999, 232

41 Kotro 1997, 47

42 Niskanen et al. 1998, 90

3 Haastattelujen suorittaminen ja tulokset

3.1 Selvityksen taustat

Hankkeen työtiimi valitsi haastatteluun *nelisenkymmentä kulttuuritoimijaa* Kokkolan ja Kaustisen seutukunnista. Valinnan kriteerinä oli, että haastateltavien tai heidän edustamiensa organisaatioiden (laitokset tai yhdistykset) tiedettiin (tai ainakin arveltiin) olevan tavalla tai toisella aktiivisia toimijoita. Mukana oli kaikki keskeiset taiteen muodot (teatteri, kuvataide, valokuvaus, kirjallisuus, musiikki, tekstiilitaide ja tanssi) ja yhdistysten osalta toimijoita mm. Oskari Tokoi –seurasta maaseudun kotiseutuyhdistyksiin. Kyseessä oli *harkinnanvarainen otanta*⁴³ tai kvantitatiivisen tutkimuksen käsitteistöä käyttäen *näyte*. Tulosten tilastollisen yleistämisen sijaan on siis kyse enemmänkin faktojen ja tulkintojen kartuttamisesta ja täsmäämisestä koskien nimenomaan keskipohjalaisen kulttuurikentän aktiivisia toimijoita.⁴⁴ Kulttuuritoimijoista 46 % oli kokkolalaisia, loput 54 % asui muualla maakunnassa. Näytteessä 72 % edusti organisaatioita ja 28 % puolestaan ns. vapaata taidetta.

Haastattelut suoritettiin puhelimitse niin, että haastateltavat olivat saaneet kyselylomakkeen hanketta kuvaavine saatekirjeineen postitse etukäteistä tutustumista varten. Haastattelumittarista huolimatta puhelinhaastattelut nauhoitettiin ja osittain myös litteroitiin mahdollisia tarkistuksia varten. Sitä paitsi keskustelut saattoivat ylittää mittarin rajat eikä mitään informaatiota haluttu hukata. Haastattelut suoritettiin heinä-syyskuun aikana 2001.

43 Eskola & Suoranta 1998

44 Valli (2001, 13) toteaa, että harkintaan perustuvassa otannassa on ”oikeampaa puhua näytteestä kuin otoksesta, sillä silloin tutkija valitsee tiettyjen ominaisuuksien mukaan tutkimuksen kohderyhmän. Tällöin ei ole kyse satunnaisuudesta, eikä siksi voi puhua myöskään tilastollisesta yleistämisestä.”

Haastattelumittarin teemoja ja kysymyksiä rakennettaessa vaikutteita otettiin soveltuvin osin erityisesti Ilkka Luodon selvityksestä *Tietoverkkojen 'pauloissa' – Katsaus yritysten tietoverkkovalmiuksiin Keski-Pohjanmaalla ja Pietarsaaren seutukunnassa*.⁴⁵ Myös Chydenius-Instituutin verkostoyliopistohankkeeseen liittyvä selvitys *Alueen organisaatiot verkostoyliopiston palveluiden käyttäjinä ja tuottajina – Ensimmäisen vaiheen tuloksia*⁴⁶ tarjosi aineksia haastattelumittarin laatimiseen. (Ks. haastattelulomake, liite 7.) Hanketiimi ideoi ja hioi lopullisen mittarin selvityksen aiheen, tehtävän ja kohderyhmän kannalta tarkoituksenmukaiseksi.

Tietoverkkojen 'pauloissa' -aineisto hankittiin Kokkolan, Kaustisen ja Pietarsaaren seutukunnista postikyselynä keväällä 1999. Kävi ilmi, että yrityksistä 77 %:lla oli käytössä yksi tai useampia tietokoneita ja että 18 % oli mukana tietokoneiden muodostamassa lähiverkossa. Yritysten koolla oli ratkaiseva merkitys tietotekniikan käyttöönotossa; pienyrityksiin verrattuna suurilla yrityksillä oli paremmat edellytykset tietoverkoissa toimimiseen. Selvityksessä tuli myös esille, että yrityksistä 25 % käytti sähköpostia päivittäin tai useasti päivässä, 26 % satunnaisesti tai viikoittain ja 48 % ei ollenkaan. Yrityksistä yli puolella (58 %) oli yhteysmahdollisuus internetiin. Yritysten verkkokypsyyttä arvioitaessa 53 %:lla oli yhteysmahdollisuus ja sähköpostikäytäntö (verkkoläsnäolo), 23 % harjoitti yrityksen ja/tai tuotteiden esittelyä tai mainontaa www-sivuilla (verkkonäkyvyys) sekä 8 % tarjosi varsinaisia verkkopalveluja (tuotteiden tilaaminen, maksaminen tai asiakaspalautteen kerääminen www-sivuilla). Yli puolet yrityksistä (58 %) katsoi, että "tietoverkoissa näkyminen ja toimiminen on yritykselle imagokysymys". Yrityksille esitettiin myös väittämä "pysyäksesi mukana kilpailussa yrityksen tulee suunnata tavaroiden ja palveluiden tarjonta myös internetiin"; samaa mieltä oli 50 % ja eri mieltä 32 %. Väittämän "elektroninen kaupankäynti on ohimenevä muoti-ilmiö" suhteen 63 % yrityksistä ilmoitti olevansa eri mieltä.⁴⁷

45 Luoto 1999

46 Luoto 2001a

47 Luoto 1999

Verkostoyliopisto-selvityksen kohderyhmänä oli historiallisen (alue Uusikaarlepyystä Kalajokilaaksoon) Keski-Pohjanmaan koulut, oppilaitokset, kunnat, kehittämisorganisaatiot, paikallisviranomaiset ja järjestöt vuodenvaiheessa 2000-2001. Vastaajilta muun muassa kysyttiin, miten tärkeänä he kokivat tietoverkkojen merkityksen verkostoitumisen ja yhteistyön välineenä. Kaikki vastaajaryhmät pitivät tietoverkkojen merkitystä selvästi arviointiskaalan teoreettista keskiarvoa tärkeämpänä. Aineistosta 92 % hyödynsi sähköpostia, 73 % esitteli toimintaansa kotisivuilla, 37 % tarjosi mahdollisuuden yhteydenottoon tai tiedonkeruuseen internetlomakkeella, 20 % mahdollisti tuotteiden tilaamisen tai käytön ja 19 % tarjosi verkkoperustaisen työryhmäohjelman tai oppimisympäristön käytön. *Vain 7 % vastaajista ei hyödyntänyt mitään tietoverkkojen ominaisuuksia. Vastaajien oman arvion perusteella osaamistaso oli paras kehittämisorganisaatioissa ja huonoin järjestöissä.*⁴⁸

3.2 Kulttuuritoimijoiden valmiudet ja tarpeet

Luoto tarkasteli yritysten verkkokapasiteettia verkkokypsyys-käsitteen ja kolmen verkkotoiminnan aktiivisuutta kuvaavan perustason avulla: *verkkoläsnäolo, verkkonäkyvyys ja verkkopalvelut*. Verkkoläsnäoloon hän sisällytti mahdollisuuden www-selainten ja sähköpostin käyttöön. Verkkonäkyvyydellä hän tarkoitti yrityksen ja tuotteiden mainontaa internetissä. Kolmannella eli korkeimmalla tasolla kyse on ”interaktiivisesta verkkotoiminnasta, missä yritys on mahdollistanut tuotteiden tilaamisen, maksaminen tai asiakaspalautteen keräämisen www-sivuilla”.⁴⁹

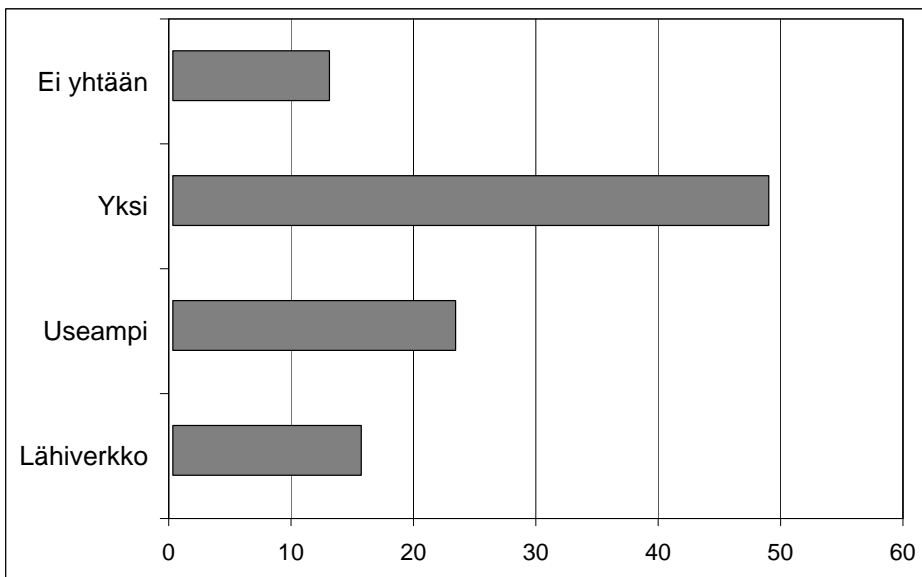
48 Luoto 2001a

49 Luoto 1999, 32

3.2.1 Verkkoläsnäolo

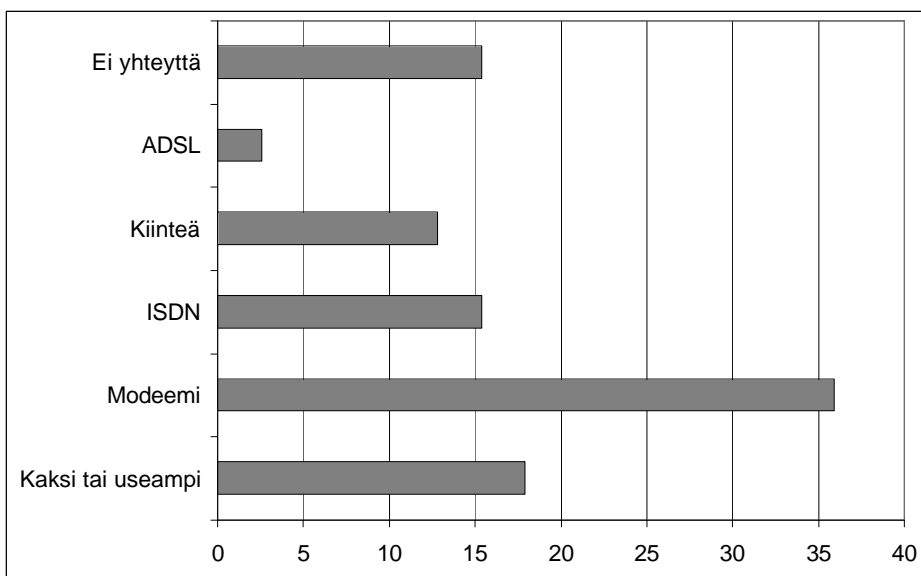
Kuvassa 2 on esitetty kulttuuritoimijoiden käytössä olevien tietokoneiden määrä. Näytteessä 87 %:lla oli käytössä yksi tai useampi tietokone. Ilman tietokonetta oli 13 %. Mukana tietokoneiden muodostamassa lähiverkossa oli 15 % vastaajista. Lähiverkolla tarkoitetaan sitä, että tietoverkko on organisaation tai ryhmän sisäisen toiminnan välineenä (intranet). Lähiverkko sisältää mm. mahdollisuuden sähköisiin ilmoitustauluihin sekä ulkoiseen ja sisäiseen sähköpostiviestintään.⁵⁰

Kuva 3 kertoo, minkälainen yhteyskäytäntö kulttuuritoimijoilla oli, sikäli kuin sellainen oli. Minkäänlaista yhteyskäytäntöä ei ollut 15 %:lla vastaajista. Selvästi yleisin yhteyskäytäntö oli modeemi (36 %).

Kuva 2. Kulttuuritoimijoiden käytössä olevien tietokoneiden määrä (%).

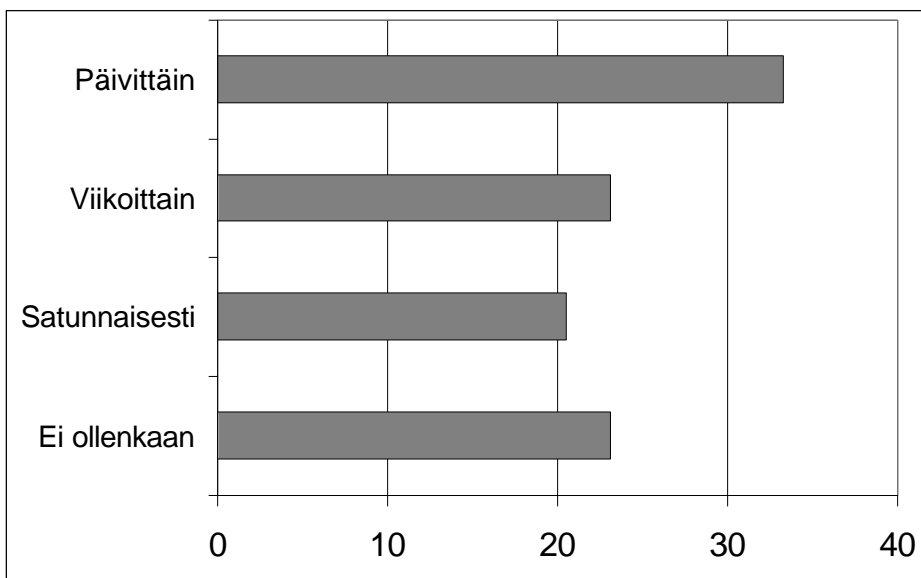
50 Luoto 1999, 10

Kuva 3. Kulttuuritoimijoiden yhteys internetiin (%).⁵¹

Sähköpostia käytti päivittäin kolmannes (33 %) ja viikoittain 23 % vastaajista. Satunnaiskäyttäjiä oli noin viidennes (21 %). Näytteessä 23 % ei käyttänyt laisinkaan sähköpostia. (Kuva 4)

51 "Modeemi on datasiirrossa käytettävä telepäätelaitte, joka muuntaa tietokoneen digitaalisen signaalin analogiseen, puhelinverkossa kulkevaan muotoon" (abcdigi 2001, 365). ISDN – Interactive Services Digital Network on digitaalinen monipalveluverkko (mt., 360). ADSL – Asymmetric Digital Subscriber Line on asymmetrinen digitaalinen käyttäjäliittymä (mt., 351). Kiinteällä verkolla tarkoitetaan suoraan tietoliikenneverkkoon avattua yhteyttä, jossa voi olla samanaikaisesti auki useita linjoja eli kaistoja (mt., 361). Näistä yhteystavoista modeemi on hitain ja edullisin, kiinteä yhteys puolestaan kallein ja räätälöitynä nopein (mt., 274).

Kuva 4. Kulttuuritoimijoiden sähköpostin käyttöaktiivisuus (%).

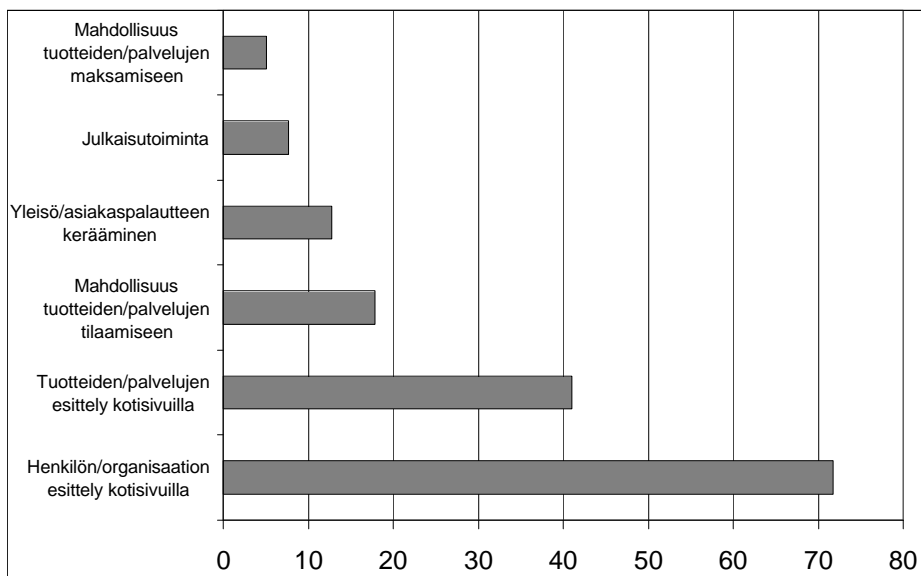
Yhteenvedona voi todeta, että verkkoläsnäolon suhteen kulttuuritoimijat olivat hyvässä asemassa; infra ja perustoiminnot olivat valtaenemmistöllä kunnossa. Näytteen perusteella on tosin vaikea arvioida, koskeeko tilanne koko keskipohjalaisen kulttuurin kenttää vai lähinnä vain sen aktiivisimpia toimijoita. Joka tapauksessa verkkokypsyys verkkoläsnäolon tasolla laajenee ja kehittyy nopeasti kaikilla tahoilla ja aloilla.⁵²

3.2.2 Verkkonäkyvyys ja -palvelut

Vastaajista 87 % oli esillä jollakin tavalla internetissä; verkkonäkyvyytenä tai parhaimmillaan verkkopalveluina. Kuvassa 5 tulee esille, että yleisimmät näkyvyyden tavat olivat henkilön tai organisaation esittelyt ja palvelujen esittelyt (verkkonäkyvyys). Yleisin verkkopalvelujen muoto oli mahdollisuus tuotteiden tai palvelujen tilaamiseen ja asiakaspalautteen keräämiseen.

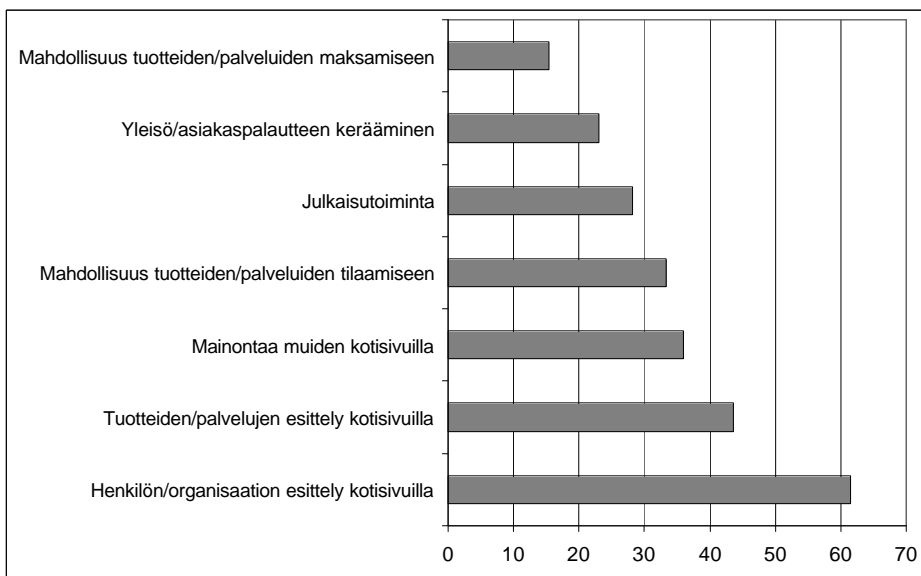
52 vrt. esim. Luoto 1999

Kulttuuritoimijoiden näkyvyys oli rakennettu miltei kaikissa tapauksissa muiden kotisivuille (esim. kunnan www-sivut); kaikista toimijoista 85 % näyttäytyi tavalla tai toisella juuri muiden kotisivuilla.

Kuva 5. Kulttuuritoimijoiden näkyvyyden tavat internetissä (%).

Kysyttäessä, haluaisiko toimija tarjota näkyvyyttä ja palveluja internetissä lähivuosina, 90 % vastasi myöntävästi. Kuvassa 6 on eritelty halutut näkymisen tavat. Varsinkin verkkopalvelujen (tilaaminen, julkaisut, asiakaspalvelu ja maksaminen) suhteen toiveet näkymisestä olivat selvästi suuremmat kuin nykyinen tilanne (vrt. kuva 5).

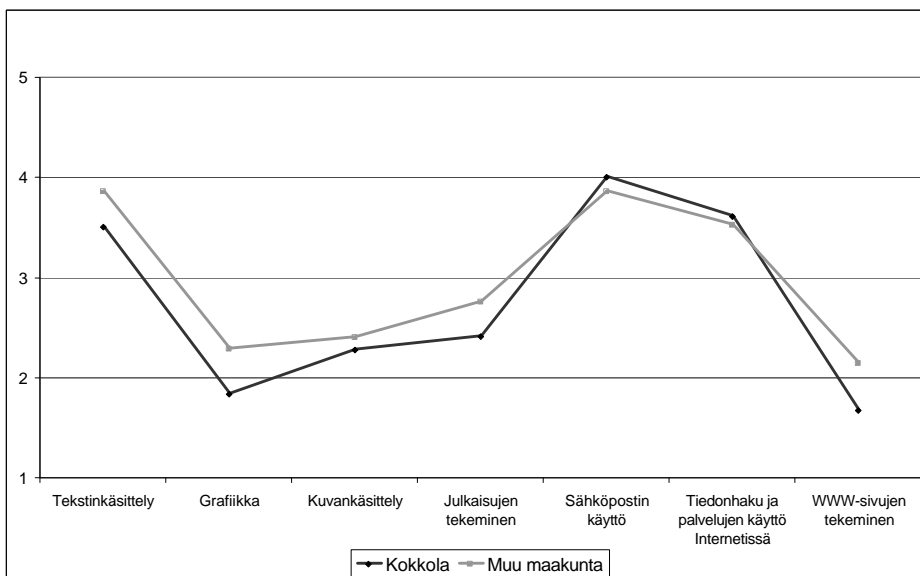

Kuva 6. Kulttuuritoimijoiden haluamat näkymisen tavat internetissä (%).

Haastateltujen joukossa – enemmän tai vähemmän vaativaa – verkkonäkyvyyttä alkoi olla selvällä enemmistöllä. Sen sijaan verkkopalvelut olivat vielä sängen harvinaisia ja osin vaatimattomia. Toiveet näkymisestä kohdistuivat juuri verkkopalvelujen kehittämiseen ja monipuolistamiseen.

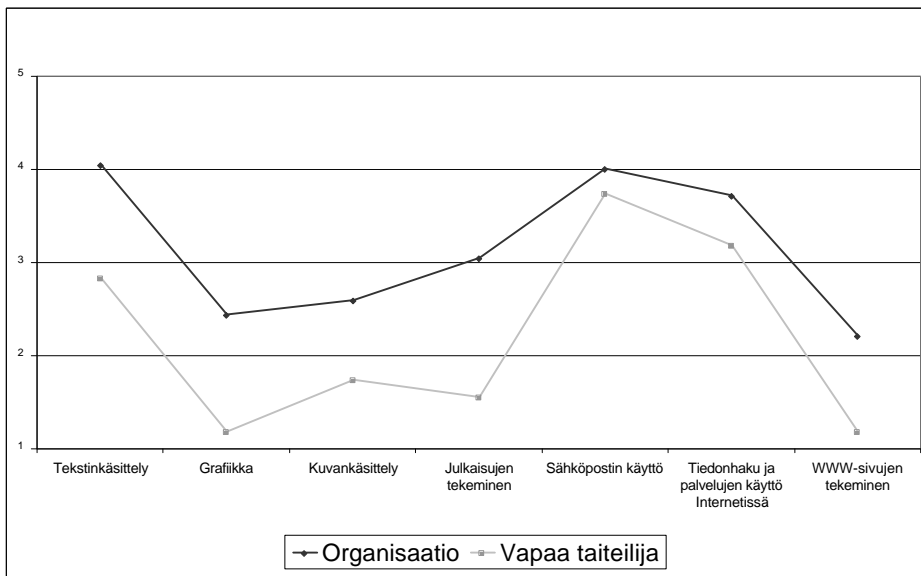
3.2.3 Osaamistaso ja koulutustarpeet

Kuvassa 7 on esillä keskiarvot koskien vastaajien omia arvioita tietotekniikan ja tietoverkkojen osaamisesta. Parhaiten hallittiin oman arvion mukaan tekstinkäsittely, sähköpostin käyttö sekä tiedonhaku ja palvelujen käyttö internetissä. Heikoimmat arvosanat annettiin grafiikalle, kuvankäsittelylle, julkaisujen tekemiselle ja www-sivujen tekemiselle. Näytteen puitteissa oma osaaminen arvioitiin maaseudulla monilta osin paremmaksi kuin Kokkolassa.

Kuva 7. Kulttuuritoimijoiden omat arviot osaamisestaan keskiarvoina, vertailussa Kokkola ja muu maakunta (asteikolla 1-5, jossa 1 = huono ja 5 = erinomainen).

Kuvassa 8 vertailun kohteena ovat organisaatioiden ja vapaiden taiteilijoiden arviot osaamisestaan. Odotettua oli, että organisaatioissa, joissa työskentelee useita ihmisiä ja eri alan asiantuntijoita, osaamistaso arvioitiin korkeammaksi kuin vapaiden taiteilijoiden taholla. On selvää, että organisaatioissa on paremmat edellytykset tietotaitoon ja koulutukseen. Taiteilijoiden joukossa erityisen heikkoja alueita olivat grafiikka, kuvankäsittely, julkaisujen tekeminen ja www-sivujen tekeminen.

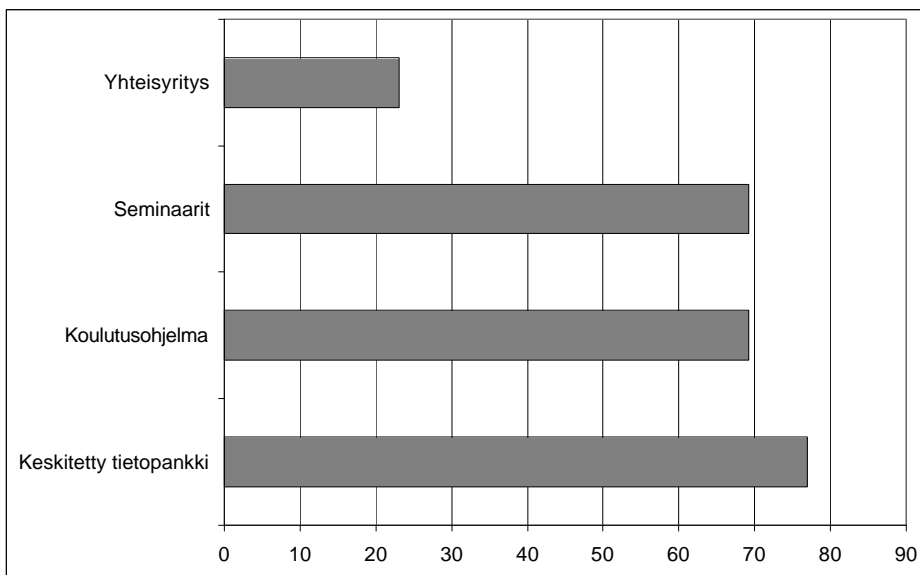

Kuva 8. Kulttuuritoimijoiden omat arviot osaamistasostaan keskiarvoina, vertailussa organisaatiot ja vapaat taiteilijat (asteikolla 1-5, jossa 1 = huono ja 5 = erinomainen).

Henkilöille esitettiin kysymys, onko heillä (tai organisaatioilla) koulutustarpeita koskien tietoverkkojen käyttöä kulttuuri- ja taidetoiminnassa. Toimijoista 82 % katsoi, että koulutustarpeita on; sen sijaan 13 %:lla ei ollut koulutustarpeita, 5 % ei osannut sanoa. Koulutuksen sisällölliset tarpeet löytyvät ensisijaisesti esitetyistä heikkouksista: grafiikan tekemisestä, kuvan käsittelystä sekä julkaisujen ja www-sivujen tekemisestä. Myös seuraavanlaisia koulutusnäkökohtia esitettiin:

- tietotekniikan perustaidot, myös ikääntyneille
- www-sivujen päivittäminen
- yhteyksien luominen muihin organisaatioihin
- sisältötuotanto
- lippuvarausjärjestelmän luominen
- nuotinkirjoitusohjelmat, musiikkiohjelmat
- yhteistyö kulttuurin kentällä
- taloushallinto-ohjelma
- excel
- esitteiden taitto-ohjelmat

Kulttuuri tietoverkkoihin –hankkeeseen kiinnostuksensa ilmoitti 92 % vastaajista, 5 % ei ollut kiinnostunut ja 3 % ei osannut sanoa. Kiinnostuksen kohteita olivat etupäässä keskitetty keskipohjalaisen kulttuurin tietopankki (77 %), tietoverkkojen hyödyntämistä käsittelevä 1-2 –vuotinen (ilmainen) koulutusohjelma (69 %) ja verkostoseminaarit (69 %). Sen sijaan osallistuminen keskipohjalaisen kulttuuriportaalin rakentamista ja ylläpitämistä hoitavaan yhteisyritykseen tai osuuskuntaan kiinnosti vain vajaata neljännestä (23 %); vedottiin mm. ajan puutteeseen ja mahdollisiin rahallisiin velvoitteisiin. (Kuva 9) Myönteinen joskin ehdollinen kommentti oli: ”Jossei se maksa mulle mitään ja jossei se vie hirveesti aikaa, niin ilman muuta.”

Kuva 9. Kulttuuritoimijoiden kiinnostuksen kohteet Kulttuuri tietoverkkoihin –hankkeessa (%).

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että tietokoneen perushallinta osattiin varsin hyvin: tekstinkäsittely sekä sähköpostin ja internetin käyttö. Sen sijaan grafiikka, kuvankäsittely, julkaisujen tekeminen ja www-sivujen tekeminen osattiin oman arvion mukaan verrattain heikosti. Osaamisen suhteen vapaat taiteilijat olivat heikommassa asemassa kuin organisaat-

tiot. Pienoinen yllätys oli, että maaseudulla tietokoneen ja -verkon hallinta arvioitiin monilta osin paremmaksi kuin Kokkolassa. Selvät enemmistöt olivat kiinnostuneita sekä alan koulutuksesta että Kulttuuri tietoverkkoihin –hankkeesta lukuun ottamatta osiota, joka koski yhteisyrityksen tai osuuskunnan perustamista.

3.2.4 Tietoverkkojen merkityksestä

Kulttuuritoimijoilta kysyttiin arviota tietoverkkojen merkityksestä oman toiminnan kannalta. Haastateltavia pyrittiin rohkaisemaan myös kriittiseen periaatteelliseen pohdiskeluun. Miltei poikkeuksetta arviot olivat myönteisiä – sekä periaattellisella että käytännöllisellä tasolla. Tosin kaksi kuvataiteilijaa eivät pitäneet tietoverkkoja oman toimintansa kannalta kovinkaan merkityksellisenä välineenä. Joissakin kommentteissa tuotiin esille ratkaisemattomat tekijänoikeus- ja kopiointikysymykset. Verkko-kaupan tuottavuuteen ei oikein uskottu, ainakaan lähiaikoina. Yhdessä vastauksessa painotettiin aidon sosiaalisen kanssakäymisen tärkeyttä. Kokkolalainen rockmuusikko puolestaan totesi:

“Mä en oo nähny noita saatanallisia puolia vielä, mutta jos puhutaan ihan ylipäättään, niin kyllä sen huomaa noista nuorista soittajista, että esimerkiksi kitaristeja on kaupungissa vähemmän ku koskaan ennen, koska ne kaikki tekee tietokoneella musaa. (...) Tommonen perinteisillä soittimilla soittaminen on ihan selkeesti vähentyny.”

Myönteisinä arvioina esitettiin:

- käyttökelpoinen työväline muiden (esim. puhelimen) ohella, erityisesti nopeus
- tietoverkot kirjoittavalle ihmiselle aarraitta, erityisesti sujuvuus
- ihmisiin tekee vaikutuksen esim. messuilla, jos voi sanoa tuotteiden esittäytävän www-sivuilla
- kaikkia suurikokoisia tuotteita ei voi taloudellisesti järkevällä

tavalla raahata messuille, joten muita tuotteita voi käydä katsomassa www-sivuilla

- hyvä kanava, josta saa hyödyllistä tietoa ja joka helpottaa ja nopeuttaa yhteydenpitoa ja tiedonvälitystä kaksisuuntaisesti
- kotisivujen ansiosta on tullut paljon näkyvyyttä ja sitä kautta erilaisia tarjouksia kansainvälisistäkin festivaaleista ja kilpailuista, joihin voi osallistua
- ei tarvitse tärkeitä tietoja lähteä hakemaan ja kahlaamaan alusta lähtien (esim. kirjastosta), löytyy helposti vinkkejä ja lähdeviitteitä
- ei tarvitse esim. kopioida mielettömiä määriä joitain asiapapereita, tietoverkoista voi valita sen mitä haluaa
- ihmiset saattavat tulla vaikka tuulimyllyä katsomaan toiselle puolelle Suomea, jos hakusanalla löydetty ensin kaikki tuulimyllyt mitä Suomessa on
- internetin kautta voi löytyä juttuja, mitä esim. museo tarvitsee
- voi tarjota tietoa pienenkin maaseutukunnan kulttuuriperinteestä, esim. kotiseutulukemisto ja -arkisto sekä linkit sukututkimukseen
- kotiseutuyhdistyksiä voi tehdä tunnetuksi
- auttaa kotiseudun olojen, luonnon ja kulttuurin tuntemuksen lisäämistä esim. kouluopetuksessa
- mahdollistaa kotiseutuyhdistysten jäsenkunnan monipuolistamisen ja nuorentamisen
- saatu asiakkaita ympäri Suomen ja ulkomaita myöten ("*mä oon kysynyt täällä sitten aina, mistä ootte saanu tietää, niin ne sanoo, että ovat internet-sivuilta luku*")
- voitaisiin levittää tietoa, mistä sukututkimuksen teoksia saa ostaa
- säästää mainoskuluja
- verkottuminen muiden organisaatioiden kanssa, kontaktien ylläpito

- tieto jää tulevaisuudessakin nuorille
- intranetin merkitys ollut ratkaiseva sujuvan toiminnan kannalta (*"eihän tätä systeemiä ois pystynyt vuosikausiin enään hoitaan, jos ei meillä ois ollu nimenomaan tätä intranet-keskustelukanavaa ja tämmöstä nopiaa tiedonsiirtoa ja ajatustenvaihtoa"*)
- oivallinen paikka verkkonäyttelyille, esittelyille ja tiedonsaannille (esim. galleriat, muut kuvataiteilijat)
- tarjoaa mahdollisuuden lippuvarausjärjestelmän kehittämiseen (esim. teatteri, konsertit)
- nuottien kirjoittaminen tietokoneella, nuotinkirjoitusohjelmat, musiikin sovittaminen
- ihmiset alkavat tulevaisuudessa etsiä taidetta yhä enemmän myös netistä
- verkon kautta tullut muusikoille työtarjouksia ulkomailtakin
- helpottaa kuvankäsittelyä
- polttaminen cd:lle esim. apurahahakemuksia varten (kuvat tallessa jatkuvaa käyttöä varten), ei tarvitse lähetellä tulosteita
- korkeakulttuurikin saa sellaisen muodon, että Matti Meikäläisetkin pääsevät siihen käsiksi
- kulttuuria koskevat keskustelusivut
- mahdollistaa toiminnan maailmanlaajuisesti
- sähköiset oppimisympäristöt lisääntyvät

4 Johtopäätöksiä

Selvityksessä tuli esille, että keskipohjalaisten kulttuuritoimijoiden edellytykset kulttuurin digitalisoinnin ja tuotteistamisen kannalta olivat kesällä 2001 jo varsin hyvällä tasolla. Toimijoista lähes 90 %:lla oli käytössään yksi tai useampi tietokone ja internet-yhteys (lähinnä modeemi). Sähköpostia käytti päivittäin tai viikoittain yli puolet (56 %) vastaajista. Verkkoläsnäolon suhteen asiat olivat siis hyvällä tolalla. Verkkonäkyvyyden osalta tilanne oli myös jokseenkin hyvä: toimijoista hieman yli 70 % esittäytyi (miltei poikkeuksetta muiden) kotisivuilla, tuotteitaan ja palveluitaan esitteli noin 40 %. Sen sijaan informatiivisesti ja esteettisesti digitaaliset representaatiot olivat useimmissa tapauksissa viimeistelemättömät.

Verkkopalvelujen osalta toimijoiden aktiviteetit olivat sangen vähäiset ja vaatimattomat; varsinkin julkaisutoiminta ja mahdollisuus tuotteiden ja palvelujen maksamiseen olivat harvinaisia. Juuri verkkopalvelujen kehittämiseen ja monipuolistamiseen toimijat asettivat suuria odotuksia ja toiveita.

Toimijat (varsinkin organisaatiot) arvioivat oman osaamisensa hyväksi tekstinkäsittelyssä, sähköpostin käytössä ja internet-toiminnoissa. Sen sijaan grafiikassa, kuvankäsittelyssä sekä julkaisujen ja www-sivujen tekemisessä taidot arvioitiin verrattain kehnoiksi. Maaseudulla arvioitiin oma osaamistaso suurelta osin paremmaksi kuin Kokkolassa. Yli 80 % vastaajista katsoi tarvitsevansa alan koulutusta; lähinnä juuri edellä mainittuihin heikon osaamisen alueisiin.

Tärkeätä on kiinnittää huomiota palvelujen ostamisen ja itse tekemisen suhteeseen. Osaaminen on luonnollisesti heikointa vaikeimmilla alueilla, ja juuri näiden palvelujen ostohinta on tietysti korkein. Organisaatioihin – varsinkin kulttuurilaitoksiin – verrattuna pienituloisilla taiteilijoilla on sangen niukat mahdollisuudet käyttää ostopalveluja. Sitä paitsi

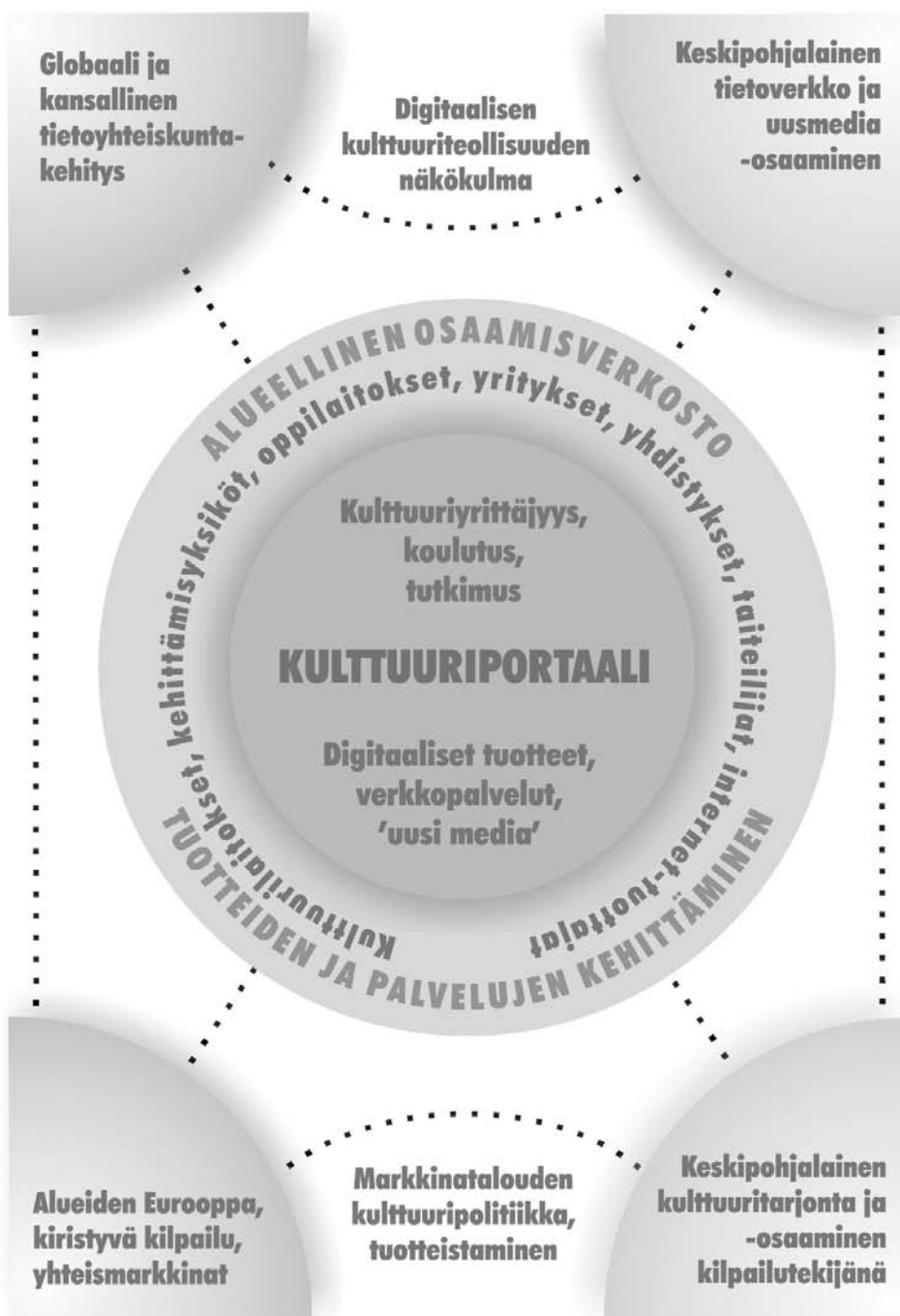
tietotekniikkavalmiuksilla ei tarkoiteta pelkästään passiivista ”luku- ja käyttötaitoa” vaan myös ”kirjoitustaitoa”, joka ei voi olla vain ammattilaisten (eliitin) yksinoikeus. Juuri tällaisiin ongelmiin ja puutteita Kulttuuri tietoverkkoihin –hanke pyrki poistamaan.

Yli 90 % toimijoista oli kiinnostunut olemaan mukana Kulttuuri tietoverkkoihin –kokonaishankkeessa, mikäli moduuli 2 käynnistyy. Keskipohjalaisen kulttuuriportaalin rakentamisesta oli kiinnostunut lähes 80 %, myös mahdollinen alan koulutus seminaareineen herätti kiinnostusta. Sen sijaan kulttuuriportaalia ylläpitävä yhteisyritys tai osuuskunta ei saanut kovinkaan suurta kannatusta (23 %).

Kysyttäessä tietoverkkojen merkityksestä oman toiminnan kannalta, periaatteellista tai käytännöllistä kritiikkiä ei vastauksissa juurikaan esiintynyt, vaikka haastattelutilanteissa sellaiseen rohkaistiin. Tosin yhdessä vastauksessa korostettiin aidon sosiaalisen kanssakäymisen tärkeyttä, varsinkin kaupankäyntitilanteissa. Toisessa puheessa aprikoiitiin, vähenevätkö perinteiset soittotaidot tietokonemusiikin yleistyessä. Laajemmin epäiltiin sitä, että kulttuurin ja taiteen verkkokaupasta voisi tulla aivan lähiaikoina taloudellisesti kovinkaan kannattavaa toimintaa. Mutta yleisesti ottaen tietotekniikka ja tietoverkot koettiin oman toiminnan kannalta monin tavoin tärkeiksi, jopa välttämättömiksi.

Kuvassa 10 on havainnollistettu Kulttuuri tietoverkkoihin –kokonaishankkeen tavoite; rakentaa keskipohjalainen osaamisverkosto, jossa olisi mukana alueen keskeisiä kulttuuri-, tutkimus- ja koulutusorganisaatiota, yrityksiä sekä vapaita toimijoita. Hankkeen näkyvin osa olisi keskipohjalainen kulttuuriportaali; digitaalinen ikkuna kulttuurin ja taiteen tuotteille ja palveluille – ammattimaisena äänenä, kuvana ja liikkeenä. Kaiken tämän taustalla ovat yhteiskunnalliset ja kulttuuripoliittiset muutokset Suomessa ja muualla Euroopassa: globaali ja kansallinen tietoyhteiskuntakehitys, kiristynyt kilpailu ja yhteismarkkinat alueiden Euroopassa sekä kulttuuriteollisen näkökulman ja markkinataloudellisen kulttuuripoliittikan voimistuminen. Näihin makrotason muutoksiin ja samalla haasteisiin voidaan vastata alueellisesti vahvistamalla keskipohjalaista tietoverkko-

ja uusmediaosaamista sekä nostamalla keskipohjalainen kulttuuri merkittäväksi kilpailutekijäksi. Tämän raportin valossa alueen kulttuuritoimijoilla näyttää olevan tällaiseen kehitykseen sekä motivaatiota että teknisiä edellytyksiä.

Kuva 10. Kulttuuri tietoverkkohin –kokonaishankkeen tavoite taustatekijöineen (Luoto & Ilmonen).

5 Kirjallisuus

- Abcdigi – Sisällöntuottajan käsikirja. Toim. J. Mäkäläinen. Edita. Helsinki.
- Alasaarela, E. (1999) Tieto- ja taitoverkkojen Keski-Pohjanmaa. Keski-Pohjanmaan teknologiastrategia. Chydenius-Instituutin Selosteita ja katsauksia nro 31. Kokkola.
- Alasuutari, P. (1996) Toinen tasavalta. Suomi 1946-1994. Vastapaino. Jyväskylä.
- Bennett, O. (1999) Kulttuuripolitiikka, kulttuuripessimismi ja postmoderniteetti. Teoksessa Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet. Toim. A. Kangas & J. Virkki. SoPhi. Jyväskylän yliopisto. S. 13-32.
- Eräsaari, R. (1999) Kun kulttuuripolitiikka vaihtoi paikkaa. Teoksessa Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet. Toim. A. Kangas & J. Virkki. SoPhi. Jyväskylän yliopisto. S. 140-155.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Fornäs, J. (1994) Senmodern kulturpolitik. Teoksessa Förnyelse och kontinuitet – om konst och kultur i framtiden. Statens offentliga utredningar nr 9. Kulturdepartementet. Stockholm. S. 47-56.
- Heiskanen, I. (1994) Kulttuuripolitiikan pitkät linjat. Kansallisen kulttuurin prototyypistä hyvinvointivaltiollisen kulttuuripolitiikan kautta kohti uutta – kenties monikansallista kulttuuria. Hyvinvointikatsaus nro 2, 6-9.
- Ilmonen, K. (1994) Taide ja hyvä kaupunki. Taiteilijatulintoja. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin julkaisuja nro 4. Kokkola.
- Ilmonen, K. (1997) Kulttuuripolitiikan provinsiaaliset kamppailut. Teoksessa Pieni juhla kirja - Juhlateos suomalaiselle kulttuurille ja luovuudelle. Otava. Keuruu. S. 407-419.
- Ilmonen, K. (1998a) Kulttuuri alueen käyttövarana. Kulttuuripolitiikan hallitsevat ja marginaaliset diskurssit Keski-Pohjanmaalla. Joensuu yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 32.

- Ilmonen, K. (1998b) Kulturens nyttodimensioner och verksamhetsförutsättningar i dominerande och marginella diskurser. Nordisk kulturpolitisk tidskrift nr 1, 85-101.
- Ilmonen, K. (2001) Rahat tai henki! Kulttuuria koskevat ristiriitaiset hyötydiskurssit 1990-luvulla. Teoksessa Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet. Toim. S. Riukulehto. Atena Kustannus. Jyväskylä. S. 222-231.
- Ilmonen, K., Kaipainen, J. & Tohmo, T. (1995) Kunta ja musiikkijuhlat. Kunnallisan alan kehittämistä. Jyväskylä.
- Ilmonen, K. & Luoto, I. (2000) Ja kylmä kaapeli heräsi eloon. Keskipohjanmaa 25.1.2000. Alio.
- Isaksson, P-E. (1997) Den tredje sektorn. En samhällsmodell för framtiden. Schildts Förlag Ab. Espoo.
- Kaipainen, J. (1999) Kulttuurin taloudelliset vaikutukset. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.
- Kangas, A. (1999) Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet. Teoksessa Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet. Toim. A. Kangas & J. Virkki. SoPhi. Jyväskylän yliopisto. S. 156-178.
- Karisto, A. (1994) Potkua paikallisyhteisöihin. Näkökulma ehkäisevään sosiaalipolitiikkaan. Sosiaaliturva nro 9, 26-31.
- Khakee, A. (1999) Kollaboratiivisen valtion haasteet. Näkökulma kulttuurin taloustieteen tutkimukseen. Teoksessa Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet. Toim. A. Kangas & J. Virkki. SoPhi. Jyväskylän yliopisto. S. 90-105.
- Koivunen, H. & Kotro, T. (1999) Johdanto. Teoksessa Kulttuuriteollisuus. Toim. H. Koivunen & T. Kotro. Edita. Helsinki. S. 8-9.
- Kotro, T. (1997) Kansainväliset kulttuuriteollisuuden suuntaviivat. Opetusministeriön työryhmien muistioita nro 23. Helsinki.
- Kotro, T. (1999) Kulttuuri paketissa. Teoksessa Kulttuuriteollisuus. Toim. H. Koivunen & T. Kotro. Edita. Helsinki. S. 219-233.
- Kupoli (1992) Kulttuuripolitiikan linjat. Komiteanmietintö nro 36. VAPK. Helsinki.

- Köppä, T. (1995) Kolmas sektori, sosiaalitalous ja uusosuuskunnat. Teoksessa Sosiaalitalous ja paikallinen kehitys. Toim. P. Pättiniemi. Helsingin yliopiston Osuustoimintainstituutti. Julkaisuja nro 11. Helsinki. S. 10-18.
- Lehtonen, M. (1999) Vuohet, lampaat ja paimenet: korkea ja populaari kulttuuri myöhäismodernissa maailmassa. Teoksessa Kulttuuri-teollisuus. Toim. H. Koivunen & T. Kotro. Edita. Helsinki. S. 11-26.
- Lepistö, V. (1991) Kuvataiteilija taidemaailmassa. Tutkijaliitto. Helsinki.
- Lindeborg, L. (1991a) Kulturens betydelse. Exemplet Tyskland. ERU-rapport 68. Stockholm.
- Lindeborg, L. (1991b) Kultur som lokaliseringsfaktor. Erfarenheter från Tyskland. Industridepartementet nr 22. Göteborg.
- Luoto, I (1999) Tietoverkkojen 'pauloissa' – Katsaus yritysten tietoverkkovalmiuksiin Keski-Pohjanmaalla ja Pietarsaaren seutukunnassa. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin Selosteita ja katsauksia nro 33. Kokkola.
- Luoto, I. (2001a) Alueen organisaatiot verkostoyliopiston palveluiden käyttäjinä ja tuottajina – Ensimmäisen vaiheen tuloksia. Julkaise-maton raportti. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutti.
- Luoto, I. (2001b) Tietoverkot – Tila, paikka ja maisema. Chynetti nro 10 (27.9.2001). Chydenius-Instituutin verkkojulkaisuja.
- Luoto, I. & Susiluoma, H. (2001) Ekoportti.fi. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin Selosteita ja katsauksia nro 35. Kokkola.
- Mäkäläinen, J. (2001) Ideasta tuotteeksi. Sisällöntuottamisen lähtökohtia. Teoksessa abcdigi – Sisällöntuottajan käsikirja. Toim. J. Mäkäläinen. Edita. Helsinki. S. 21-23.
- Niskanen, M., Pirinen, M. & Kotro, T. (1998) Luotaus kulttuuriteollisuu-teen. Opetusministeriön työryhmien muistioita nro 16. Helsinki.
- Olsson, J. (1994) Sen sociala ekonomin. Carlssons Bokförlag. Stockholm.
- Peltoniemi, J. (2001) Naisihmisiä. Novelleja supistusten väliltä. WSOY. Juva.

- Pulkkinen, M. (1999) Kulttuuri työllistäjänä. Opetusministeriön työryhmien muistioita nro 4. Helsinki.
- Rönneberg, L. (1998) Hyvinvointi ja kolmas sektori. Teoksessa Näkymätön kolmas sektori. Toim. P. Kinnunen & R. Laitinen. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki. S. 10-22.
- Suikkanen, A. (1998) Unohdetusta sektorista epäonnistumisen ajan pelastajaksi? Teoksessa Näkymätön kolmas sektori. Toim. P. Kinnunen & R. Laitinen. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki. S. 41-81.
- Suomen kulttuuripolitiikka – Eurooppalaisen asiantuntijaryhmän raportti, laatinut Jacques Renard (1996) Kansallisen kulttuuripolitiikan eurooppalainen arviointiohjelma. Euroopan neuvosto. Kulttuuriryhteyden neuvosto.
- Throsby, D. (1999) Talouspolitiikan ja kulttuuripolitiikan monimutkainen suhde. Teoksessa Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet. Toim. A. Kangas & J. Virkki. SoPhi. Jyväskylän yliopisto. S. 78-89.
- Uusitalo, L. (1993) Kulttuuri identiteetin tuottajana. Kulttuurin tuotanto – kilpailutaloutta vai yhteistoimintaa. Kulttuuritutkimus nro 4, 19-24.
- Uusitalo, L. (1999) Kulttuurin markkinat. Teoksessa Kulttuuriteollisuus. Toim. H. Koivunen & T. Kotro. Edita. Helsinki. S. 131-144.
- Valli, R. (2001) Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin Tutkimuksia nro 1. Kokkola.

LIITE 1

Keski-Pohjanmaan kulttuuriliitto & Chydenius-Instituutti
LEHDISTÖTIEDOTE Kokkola 5.6.2001

KESKIPOHJALAISTA KULTTUURIA JA HISTORIAA VERKKOON

Keski-Pohjanmaalla on käynnistynyt kartoitustyö alueen kulttuurin, perinteen ja historian saattamiseksi keskitetysti Internetiin. Työn toteuttavat yhteistyössä Chydenius-Instituutti ja Keski-Pohjanmaan kulttuuriliitto kahden projektin voimin. Työ kestää tämän vuoden loppuun saakka.

Kulttuuri tietoverkkoihin –hankekokonaisuuden tehtävänä on viedä keskipohjalainen kulttuuri tietoverkkoihin. Tätä mittavaa prosessia on lähdetty viemään eteenpäin vaihe vaiheelta ja tällä hetkellä on meneillään ensimmäinen moduuli, joka painottuu perustan luomiseen. Moduulissa selvitetään keskipohjalaisten kulttuuritoimijoiden teknisiä ja henkisiä valmiuksia hyödyntää Internetiä omien tuotteiden ja palveluiden esille tuomisessa, markkinoinnissa ja myynnissä. Myös toimijoiden koulutustarpeita arvioidaan seuraavaa vaihetta varten. Kartoituksessa tullaan haastattelemaan kymmeniä alueen kulttuurituottajia kentän kattavamman tilanteen saavuttamiseksi.

Hankkeessa kehitetään myös kulttuurilaitosten, kulttuuriyhdistysten, matkailu- ja kulttuurialan yritysten sekä vapaiden taiteilijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista. Tämä tapahtuu pääasiassa syksyllä 2001 järjestettävän verkostoseminaarin muodossa.

Yhtenä tehtävänä hankkeella on selvittää mahdollisuuksia ja erilaisia malleja kulttuurituottajien yhteisyrityksen perustamiseksi. Yhteisyritys muodossa tai toisessa on tarpeellinen verkkopalvelujen tuottamisen ja ylläpidon näkökulmasta.

Kulttuuri tietoverkkoihin –projektiin osittain integroidussa DigiTalkoot-projektissa selvitetään Internetin käyttöä paikallishistorian tallennuspaikkana ja tietolähteenä. Kohteina ovat erityisesti kotiseutuyhdistykset ja kylätoimikunnat, joiden toivotaan toimivan kanavana ruohonjuuritasolle.

Tarkoituksena on käyttää Internetiä paikallisyhteisön yhteisenä muistina. Parhaimmillaan tällainen virtuaalimaailmassa toimiva, paikallisia juuria kartoittava verkosto voi jopa elvyttää konkreettista sosiaalista kanssakäymistä. Verkkoon kootaan paikallisten asukkaiden tuottamaa historiallista aineistoa: muistoja ja tarinoita, tietoja ihmisistä ja tapahtumista sekä rakennusten ja paikkojen vaiheita. Päämääränä on Internetin avulla myös madaltaa julkaisukynnystä ja koota aineistoa, joka muuten jäisi unohduksiin. Luonnollisesti hankkeen myötä syntyvät verkosto ja tietopankki tukevat myös historian harrastajien ja ammattilaistenkin työtä.

Molemmat hankkeet toivovat saavansa kentältä myös ehdotuksia, ajatuksia ja yhteistyötarjouksia.

Keskipohjalaiset tekevät tiiviisti yhteistyötä lähialueiden muiden kulttuurin sisältötuotantohankkeiden, kuten Oulussa toimivan Maa Pontevan sekä entisen Vaasan läänin maakuntakirjastojen yhteisen Porstua-projektin kanssa.

Kulttuuri tietoverkkoihin –hanke on saanut rahoitusta EU:n tavoite 2 –ohjelmasta sekä Kokkolan seutukunnan kunnilta ja DigiTalkoot-hanke Keski-Pohjanmaan kulttuurirahastolta.

Kulttuuri tietoverkkoihin –hankkeelle on avattu www-sivut osoitteessa: <http://www.keski-pohjanmaankulttuuriliitto.fi/kultti>

Lisätietoja projekteista antavat:

Kulttuuri tietoverkkoihin –hanke:

Kari Ilmonen, puh: 06- 829 4252, s-posti: kari.ilmonen@chydenius.fi

Paula Salonen, puh: 06-829 4259, s-posti: paula.salonen@chydenius.fi

Keskipohjalaisen paikallishistorian DigiTalkoot –projekti:

Pertti Hyttinen, puh: 06-829 4227, s-posti: pertti.hyttinen@chydenius.fi

LIITE 2

KULTTUURI TIETOVERKKOIHIN –seminaari 4.12.2001 Chydenius-Instituutti

8.30	kahvi
9.00-9.30	Avaus kulttuurijohtaja Juhana Lassila, Keski-Pohjanmaan kulttuuriliitto Esiselvityksen tuloksia tutkimusjohtaja, YTT Kari Ilmonen, Chydenius-Instituutti
9.30-10.15	Tietoverkot –tila, paikka ja maisema tutkija Ilkka Luoto, Chydenius-Instituutti Keskustelu
10.30-11.15	Sisältötuotanto - hallituksen erityisessä suojeluksessa? Opetusneuvos, KT Ritva-Sini Härkönen, Opetusministeriö Keskustelu
11.30-12.30	lounas
12.30-13.00	Maa ponteva -hanke projektipäällikkö Leena Viitanen, Oulun yliopisto, Koulutus- ja tutkimuspalvelut Keskustelu
13.15-13.45	Taiteilijat internetiin -hanke HuK Markku Kääriäinen, Etelä-Savon taidetoimikunta Keskustelu
14.00-14.30	kahvi
14.30-15.00	Sähköinen kansalaismuisti –uusi tapa tallentaa ja julkaista paikallista historiaa VTL, tutkija Raimo Parikka, Helsingin yliopisto Keskustelu
15.15-15.45	Kulttuurin Keski-Suomi sisältötoimittaja Jaana Ojala ja www-suunnittelija Anssi Harjula, Suomalaisuuskeskus Finnica, Jyväskylä Keskustelu
16.00-16.30	Kokemuksia verkkokaupasta keraamikko Sami Rinne, Kuopio
16.30-17.00	loppukeskustelu ja yhteenveto

LIITE 3

Kulttuurin Keski-Suomi –projekti

Kulttuurin Keski-Suomi on Suomalaisuuskeskus Finnican alueellisena pilottina vuosina 2001-2002 toteutettava osaprojekti. Kulttuurin Keski-Suomi on alueen historiasta, kulttuurista ja nykyisyydestä kertova verkkototeutus, joka koostuu asiantuntijoiden kirjoittamista artikkeleista sekä multimedian keinoin toteutetuista verkkonäyttelyistä. Se tarjoaa myös linkkejä, kirjallisuusvinkkejä sekä esittelee alueen palveluja ja käyntikohteita.

Projektin tavoitteena on lisätä Keski-Suomen ja keskisuomalaisen kulttuurin ja historian tunnettavuutta, hyödyntää alueellisia erityispiirteitä alueen vetovoimaisuutta lisäävänä tekijänä sekä hyödyntää uutta mediaa. Tavoitteena on myös lisätä yhteistyötä ja verkostoitumista alueen matkailusektorin sekä kulttuuritoimijoiden välillä sekä käynnistää yhteistyötä alueen yritysten ja kulttuuritoimijoiden välille.

Projekti toteutetaan laajana yhteistyönä, jossa mukana ovat mm. Jyväskylän yliopiston eri laitokset, alueen museot, arkistot ja kirjastot, kotiseutuyhdistykset sekä alueen kunnat oman kiinnostuksensa mukaisesti. Myös mm. matkailusektori ja koulut osallistuvat sisällön suunnitteluun ja testaukseen.

Kulttuurin Keski-Suomi –sivuston esittely ja sisällysluettelo löytyvät osoitteesta www.finnica.fi//keski-suomi/temp/projekti/

LIITE 4

Taiteilijat internetiin –projekti

Etelä-Savon taidetoimikunnan kehittämä Taiteilijat internetiin –projekti aloitettiin virallisesti 1.10.1999 ja se päättyi 31.1.2001. Sen tavoitteena oli mm. eteläsavolaisten taiteilijoiden tunnetuksi tekeminen ja heidän työtilaisuuksien lisääminen internetin välityksellä, virtuaaligalleria, taiteilijoiden kouluttaminen uusien välineiden käyttöön lisäämällä tietotekniikan tuntemusta.

Samana nimistä hanketta Etelä-Savon taidetoimikunta oli rahoittanut ja toteuttanut jo muutaman vuoden ajan aikaisemminkin yhteistyössä Mikeli Internetixin, nykyisen Internetixin kanssa. Tämän yhteistyön tuloksena valmistuivat www-sivut kahdeksalle taiteilijalle. Yhteensä www-sivuja valmistui projektin aikana 15 eri alan taiteilijalle.

Projektille sekä Etelä-Savon taidetoimikunnalle perustettiin oma käyttöliittymä, jonka verkkotunnukseksi valittiin taideverkossa.net. Koska alkuperäinen nimi Taiteilijat Internetiin ei enää kuvannut kuin yhtä projektin osaa, alettiin käyttämään Taideverkossa -nimeä koko projektin nimenä

Hankehakemuksessa mainittu nuorten taiteilijoiden virtuaaligalleria muuttui projektin toteuttamisen aikana ARTMATIC.net -osaprojektiksi. Osaprojektille perustettiin oma liittymä ja ensimmäinen virtuaaligallerian näyttely -PURE- avattiin 2.6.2000. Galleria oli auki vain tietyn ajan, ja nyt se nähtävillä ainoastaan cd-romilla.

Projektia laajennettiin myös käsi- ja taideteollisuuteen. Tämän osaprojekti tuotti taiteilijaesittelyjen tyyppiset, joskin suppeammat, esittelyt kahdeksasta eteläsavolaisesta alan taitajasta.

Jotta Taideverkossa aloitetut osaprojektit saataisiin kehittymään ja toimimaan edelleen, sekä erityisesti ylimaakunnallista kiinnostusta herättänyt ARTMATIC.netin toiminta saataisiin jatkuvaksi on tehty hankehakemus projektin jatkamiseksi ja laajentamiseksi koko Itä-Suomea käsittäväksi, siten että Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan taidetoimikunnat tulisivat hankkeeseen mukaan.

LIITE 5

Maa Ponteva

Maa Ponteva on Oulun yliopiston koulutus- ja tutkimuspalveluiden koordinoima koulutus- ja kehittämisohjelma, joka toteutetaan 1.11.2000 – 30.6.2002 välisenä aikana. Kyseessä on maakunnallinen kulttuurin, matkailun ja sisältötuotannon verkostoitumista edistävä koulutusprojekti, joka lisää osaamista Pohjois-Pohjanmaan alueen kulttuuriperinnön digitoimisissa ja tuotteistamisessa eri toimialoilla. Projektissa kulttuuri nostetaan tietoteknologian ja yrittäjyyden rinnalle kolmanneksi alueen voimavaraksi.

Tavoitteena on tuoda Pohjois-Pohjanmaan kulttuuriperintö sisällöksi yritystoiminnalle ja opetustoiminnalle sekä lisätä osaamista, kuinka alueellinen kulttuuriaineisto kootaan tietoverkkojen avulla. Projekti on verkostoitumishanke, jossa alueellinen kulttuuriperintö kerätään ja jalostetaan toimialojen yhteistyöllä.

Maa Ponteva –verkoston muodostavat osaava yhteisöt, mm. alueelliset organisaatiot, ohjelmistotalot, kotiseutuyhdistykset ja pohjoispohjalaiset koulut ja oppilaitokset, sekä osaavat toimijat, mm. taiteilijat, viestinnän ja digitaalisen median osaajat, yliopiston sisältöosaajat ja markkinoinnin ja liiketoiminnan osaajat.

Maa Ponteva järjestää koulutusta, joka muodostuu asiantuntijaluennoista, ideointityöpajoista, ryhmätöistä, työpajatoiminnasta ja projektitöistä.

Maa Ponteva on osaajien verkosto myös internetissä, mistä löytyy tietoa ja linkkejä kulttuurin, matkailun ja sisältötuotannon alalla toimivista yrityksistä, projekteista ja organisaatioista sekä tietoa sisältötuotannon ja kulttuurialan osaajista. Sivuilta löytyy myös tietoa Maa Pontevan koulutus- ja konsultointipalveluista, Maa Ponteva –tiedotteita, rekisteröitymispalvelu ja keskustelufoorumi. Maa Pontevan –sivujen osoite on <http://kotu.oulu.fi/maaponteva>.

DIGITALKOOT – Keskipohjalainen paikallishistoria verkkoon!

Historia syntyy pienistä palasista. Kun niitä on riittävästi, alkaa syntyä kuva menneisyydestä: tämä liittyy tuohon, tuo tähän. Palasista kasvaa verkosto, historian kertomus. Se auttaa meitä ymmärtämään keitä olemme ja mistä tulemme.

Jokaisella on tällainen palanen kerrottavanaan. Mutta miten saada nämä palaset kokoon?

Internet tarjoaa mahdollisuuden julkaisemiseen kenelle tahansa – helposti, joustavasti ja ilman suuria kustannuksia. Lisäksi internet mahdollistaa tiedonpalasten kokoamisen ja järjestämisen niin, että niistä muodostuu kokonaisuus. Internet on joustava julkaisuväline: voit aina muokata ja lisätä aineistoa. Internetin avulla voi myös tuoda kosketuksiin ihmisiä, joita yhdistää jokin asia – vaikkapa menneisyys.

DigiTalkoot on hanke, joka tavoitteena on koota keskipohjalaista paikallishistoriaa verkkoon. Koska kysymyksessä on talkoot, siihen voi osallistua jokainen.

Mitä se paikallishistoria sitten on? Se on **Sinun** historiaasi!

☐ muistelmia	☐ työnkuvauksia	☐ sukujuuria
☐ tarinoita	☐ lehtileikkeitä	☐ miten maisema on muuttunut
☐ kylän, kaupunginosan, korttelin historiaa	☐ henkilökuvia	☐ tuoreempaa historiaa, jo 1990-luku alkaa unohtua!
☐ talon vaiheita	☐ karttoja	☐ jne.
☐ valokuvia		

Mitä siihen tarvitaan?

- tietokone internet-yhteydellä: konetta ei tarvitse omistaa, sillä niitä on esim. kirjastoissa.
- muutama ohjelma internet-sivujen tekemistä varten
- tai joku TOINEN, jolla on tietokone, ohjelmat ja taidot; ryhmätyönä sivut syntyvät mukavasti.

–hanke

- levittää tietoa internetin tarjoamista mahdollisuuksista
- innostaa
- opastaa
- saattaa yhteen paikallisesta historiasta kiinnostuneita
- organisoi koulutusta
- luo ja ylläpitää pääsivuston ja siihen liittyviä palveluja

Tavoitteena on, että hankkeen päättyessä Keski-Pohjanmaalla toimii pysyvä ”**elektroninen kotiseutuarkisto**” sekä sitä ylläpitävä verkostoyhteisö. Hankkeen rahoittaja on Keski-Pohjanmaan Kulttuurirahasto ja se toteutetaan yhteistyössä Chydenius-instituutin Kulttuuri tietoverkkoihin –hankkeen kanssa. Keskeinen yhteistyökumppani on myös Pohjanmaan kirjastojen Porstua-hanke.

Ota yhteyttä!

Pertti Hyttinen
tutkija

Jyväskylän yliopisto
Chydenius-instituutti
Pitkänsillankatu 1-3
67100 Kokkola

puh. 06-8294 227
fax 06-8294 300
pertti.hyttinen@chydenius.fi
www.chydenius.fi/digitalkoot

LIITE 7

KULTTUURI TIETOVERKKOIHIN –HANKE

HAASTATTELULOMAKE

Sovittu puhelinhaastattelun ajankohdaksi ____ / ____ 2001 klo _____

Haastattelija: _____ Puhelin: _____

1. Vastaajan nimi ja paikkakunta

2. Kulttuurin/taiteen ala, jota edustaa (myös organisaatio)

3. Toiminnan keskeinen sisältö

4. Onko henkilön /organisaation käytössä tietokone/tietokoneita?
 - a) yksi mikrotietokone
 - b) useampia mikrotietokoneita
 - c) tietokoneiden muodostama lähiverkko
 - d) käytössä ei ole tietokonetta
5. Millainen on yhteyskäytäntö internetiin?
 - a) modeemi-yhteys
 - b) ISDN-yhteys
 - c) kiinteä yhteys
 - d) ADSL-yhteys
 - e) käytän julkisia yhteyksiä esim. kirjasto tai "Internet-tupa"
 - f) käytössä ei ole yhteyttä
6. Kuinka usein henkilö/organisaatio käyttää sähköpostia koskien kulttuuri/taidetoimintaa?
 - a) ei ollenkaan
 - b) satunnaisesti
 - c) viikoittain
 - d) päivittäin
7. Tarjoaako henkilö/organisaatio näkyvyyttä/palveluja internetissä koskien kulttuuri/taidetoimintaa?
 - a) ei tarjoa mitään
 - b) henkilön/organisaation esittely kotisivuilla
 - c) tuotteiden/palvelujen esittely kotisivuilla
 - d) julkaisutoiminta
 - e) mahdollisuus tuotteiden/palvelujen tilaamiseen
 - f) mahdollisuus tuotteiden/palvelujen maksamiseen

- g) yleisö/asiakaspalutteen kerääminen
- h) esilläolo muiden kotisivuilla
- i) muu, mikä _____

8. Haluaisiko henkilö/organisaatio tarjota näkyvyyttä/palveluja internetissä lähivuosina koskien kulttuuri/taidetoimintaa? Jos haluaa, niin mitä?

- a) ei mitään
- b) henkilön/organisaation esittelyä kotisivuilla
- c) tuotteiden/palvelujen esittelyä kotisivuilla
- d) mainontaa muiden kotisivuilla
- e) julkaisutoimintaa
- f) mahdollisuutta tuotteiden/palvelujen tilaamiseen
- g) mahdollisuutta tuotteiden/palvelujen maksamiseen
- h) mahdollisuutta yleisö/asiakaspalutteen keräämiseen
- i) muuta, mitä _____

9. Arvio henkilön/organisaation osaamistasosta tietotekniikan ja -verkkojen käyttäjänä eri osa-alueilla. (Asteikolla 1-5, jossa 1 = huono ja 5 = erinomainen)

Tekstinkäsittely	1	2	3	4	5
Grafiikka	1	2	3	4	5
Kuvankäsittely	1	2	3	4	5
Julkaisujen tekeminen	1	2	3	4	5
Sähköpostin käyttö	1	2	3	4	5
Tiedonhaku ja palvelujen käyttö Internetissä	1	2	3	4	5
WWW-sivujen tekeminen	1	2	3	4	5
Muu _____	1	2	3	4	5

10. Onko henkilöllä/organisaatiolla koulutustarpeita koskien tietoverkkojen käyttöä kulttuuri/taidetoiminnassa? Jos on, niin minkälaisia?

11. Arvio tietoverkkojen merkityksestä oman kulttuuri/taidetoiminnan kannalta?

12. Onko henkilö/organisaatio kiinnostunut olemaan mukana Kulttuuri tietoverkkoihin -hankkeessa? Jos haluaa, millä tavoin?

- a) ei ole kiinnostunut
- b) osallistuminen keskipohjalaisten kulttuuritoimijoiden verkostoon (keskitetty tietopankki)
- c) osallistuminen yhteisyrittelyyn tai osuuskuntaan, joka rakentaisi ja

- d) ylläpitäisi keskipohjalaisten kulttuuritoimijoiden www-sivuja osallistuminen tietoverkkojen hyödyntämistä (mm. kulttuurin sisältötuotanto) käsittelevään ilmaiseen koulutusohjelmaan (1-2-vuotinen)
 - e) osallistuminen ilmaisiin verkostoseminaareihin
 - f) muu toiminta, mikä?
-

KIITOKSET VAIVANÄÖSTÄ!

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

SELOSTEITA JA

KATSAUKSIA

Nro 39

ISBN 951-39-1194-2

ISSN 1236-598X